

EL POU DE LA GALLINA

Núm. 367

elpou.cat | 4€ | setembre 2020

REVISTA MANRESANA
D'INFORMACIÓ I OPINIÓ

L'entrevista a
Jacint Corbella,
metge
investigador

ELS FILLS DE LES MINYONES DE BINACET

ESTUDIA FP A LA UNIVERSITAT

CICLES FORMATIUS DE GRAU SUPERIOR
CURS 2020-2021

CAMPUS
PROFESSIONAL

UMANRESA | UVIC·UCC

CFGS DE PRÒTESIS DENTALS

Forma't com a protètic dental amb un alt perfil tecnològic. Classes pràctiques al laboratori en grups reduïts i espai de treball per a cada alumne. Aula de CAD amb un ordinador per alumne.

CFGS D'EDUCACIÓ INFANTIL

ORIENTAT A CIÈNCIA
I EXPERIMENTACIÓ

Forma't com a educador per impulsar la ciència des de la primera infància. Innovació educativa a través de la ciència, en el marc del Lab 0-6, laboratori de ciència per a infants de 0 a 6 anys.

CFGS D'ADMINISTRACIÓ I FINANCES

ORIENTAT A GESTIÓ DE CLUBS
I ENTITATS ESPORTIVES

Administració i finances pensades per a l'especificitat de la gestió d'empreses i clubs esportius. Formació pràctica. Aprenentatge en entorns de simulació.

L'acord entre Joviat FPi i UManresa preveu la impartició compartida als dos centres i la col·laboració amb els cicles d'activitats esportives.

- Formació professional superior en un entorn universitari.
- Laboratoris amb un alt nivell tecnològic.
- Accés a programes de mobilitat internacional.
- Opció de formació dual en empreses del sector.

**PORTES
OBERTES
VIRTUALS A:**
[portes-obertes.
umanresa.cat](http://portes-obertes.umanresa.cat)

**MATRÍCULA
OBERTA**

Informació i preinscripcions
Campus Professional UManresa
Avinguda Bases de Manresa, 1
08242 Manresa
93 875 73 88
campusprofessional@umanresa.cat
www.umanresa.cat/campusprofessional

FUNDACIÓ
UNIVERSITÀRIA
DEL BAGES

Manresans amb arrels aragoneses

E

ls fenòmens migratoris són constants en la vertebració de qualsevol societat moderna, encara que sigui poc permeable per qüestions orogràfiques. De fet, Catalunya sempre ha estat un pol d'atracció, a causa del mòbil més habitual que fa que algú abandoni els seu lloc de naixença: l'econòmic; la necessitat de *buscar-se la vida* en un lloc on hi hagi més possibilitats de trobar feina, formar una família o, simplement, salvar la pell o no morir de gana.

L'exemple més actual i macabre, el dels ocupants dels centenars d'embarcacions que van a la deriva al Mediterrani provinents del nord d'Àfrica. La vertebració de la població catalana és un gresol d'origens que, com capes d'una cebeta, es van juxtaposant i modulen la identitat a partir de l'intercanvi de costums propis i adquirits. Com en moltes tradicions, la figura de l'hereu i la pubilla al nostre país obeeix a la necessitat de no dividir la propietat i conservar l'estatus agrari. Aquesta regla del joc ja genera, per si mateixa, un *romanent* de fills i filles que, per força, han d'abandonar el mas familiar i fer cap a altres latituds. Alhora, a mesura que Catalunya es converteix en un territori d'alt teixit industrial i el sector primari comença a perdre preponderància, les fàbriques, ubicades a les viles mitjanes i les ciutats, són el motor que completa les primeres grans migracions de la història contemporània catalana: les que traslladen la majoria de població del camp a la ciutat.

Són moviments de migració interns, al s. XIX dins del mateix principat i, des de començaments del XX, amb gents vingudes de múltiples punts de l'estat espanyol. Les famílies manresanes que retratem en aquest número formen part d'aquesta onada i tenen arrels en un territori veí amb molta història compartida: l'Aragó. I, més concretament, la zona de la Franja on les fronteres són difuses i el trànsit comercial, poblacional i lingüístic, constant. A Binacet, un poble de 1.500 habitants circumscrit a la província d'Osca, hi tenen arrels cares manresanes ben conegudes. Si fa tot just dos anys llegíem com famílies d'origen marroquí tenien com a destí final Manresa gràcies a un flux continuat de trasllats, en el cas de Binacet, de manera més reduïda, persones a títol individual van seguir camins gairebé idèntics. Són vides paral·leles d'homes i dones joves que van venir atrets pel potencial menestral i industrial de la ciutat potser amb alguna feina emparaulada en alguna fàbrica o taller, o bé noies joves que, a canvi d'hostatjar-se i tenir un plat a taula, venien a *servir* a casa d'alguna família benestant o de l'emergent burgesia. Si, en el cas dels manresans de Larraix, per a les segones i terceres generacions, el poble és només una destinació de vacances, tres quarts del mateix amb els fills i filles dels manresans amb arrels aragoneses, que ho tenen a dues hores de carretera.

Taula rodona sobre l'entorn natural, al Casino

El dia 1 de juliol, es va fer una taula rodona, dins del cicle *Temes del Pou*, a la Sala d'Actes del Centre Cultural del Casino, sobre el tema: *Manresa descobreix l'entorn natural*, amb la intervenció de Pol Huguet, regidor de Ciutat Verda de l'Ajuntament de Manresa, i Ignasi Cebrian, biòleg i membre de Meandre.

El Pou clou la campanya per renovar el digital

El dia 23 de juliol vam ser al Passeig per complir finalment amb la cita anual amb els lectors i els subscriptors. A la parada del Pou s'hi van poder recollir les recompenses per les donacions de la campanya de renovació del nostre digital, que havia acabat el dia abans amb l'objectiu aconseguit. Quan llegiu aquestes pàgines, el digital renovat ja serà una realitat. El nostre agraïment als que ho heu fet possible!

Ja hi ha guanyadors dels premis Oleguer Bisbal 2020

El lliurament dels premis Oleguer Bisbal 2020 és previst per al 2 de setembre i enguany s'atorguen al **Personal sanitari d'Althaia** (Premi Oleguer Bisbal 2020 als «manresans més manresans»), al comediant **Jordi Pesarrodonà Capsada** (Premi Oleguer Bisbal 2020 al manresà del Pou), i a l'influencer **Jordi Wild** (Premi Oleguer Bisbal 2020 al manresà d'actualitat).

Maria Picassó, autora del cartell de la Festa Major

La il·lustradora Maria Picassó, col·laboradora habitual de la nostra revista, ha estat l'autora del cartell de la Festa Major de Manresa 2020, una imatge trencadora, amb el seu estil inconfusible, on, sense perdre el to festiu, el moment que vivim es fa evident.

Montblanc premia una novel·la de Llorenç Capdevila

L'escriptor Llorenç Capdevila, col·laborador habitual de les pàgines de cultura de la revista, ha obtingut el premi Portal de Bové de Narrativa, del Certament Literari Vila de Montblanc, amb la novel·la *Pell de serp*. L'obra, dividida en deu capítols, narra quatre històries de personatges, ubicades en diferents espais temporals.

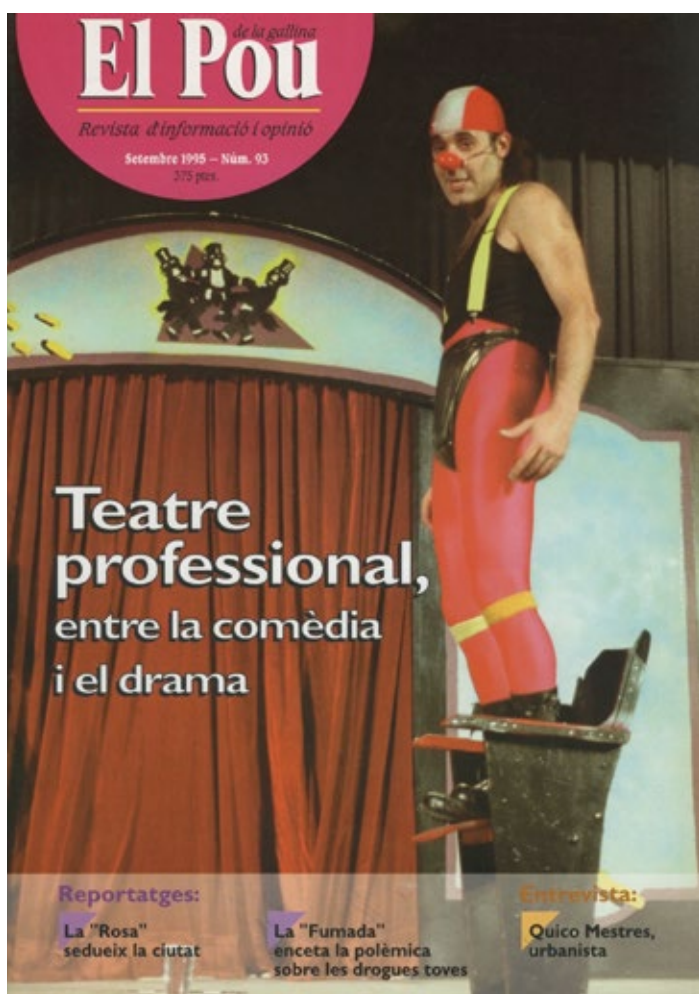
fa 25 anys

El teatre professional buscava nous canals

A més d'un reportatge de Jordi Simon sobre el rodatge de la sèrie de TV3 *Rosa*, que havia començat el 31 d'agost, en el reportatge central de la revista del mes d'octubre de 1995, elaborat per Joaquim Noguero, s'analitzava el moment que vivia el teatre professional a la ciutat. Després d'anys de sequera, no era un mal moment per al sector. El projecte Antaviana havia programat obres d'humor de petit format als Carlins. Paral·lelament, continuava el Teló, gestionat per l'Agrupació Cultural del Bages i coordinat per Joan Barbé, que el darrer any havia portat 25 espectacles al teatre Conservatori, tot i que, segons afirmava Agustí Soler Mas, seguia una política de programació irregular, «amb obres molt comercials i altres de més interessants». D'altra banda, Bloc organitzava viatges a Barcelona per anar a veure obres que probablement no vindrien a Manresa.

Es recollen 25 tones d'aliments per a Bòsnia

Després de més de cinquanta anys de vendre roba, el dia 1 de setembre abaixaven la persiana els magatzems Sant Miquel, a la cantonada entre el carrer del mateix nom i el de les Piques. El dia 23 acabava la campanya del col·lectiu Sloboda, que aconseguia recollir 25 tones d'aliments per al poble de Bòsnia, mentre continuaven organitzant cada dilluns una manifestació per demanar la pau als Balcans. I el dia 25, TV3 emetia el primer capítol de *Rosa*, rodada a la ciutat.

L'opinió del lector

Deu mil petons, com a mínim

He estat més de 25 anys professora de secundària de Llengua i literatura catalana, he llegit i fet llegir molts llibres juvenils a adolescents a qui els costava llegir o a adolescents que ja esperaven el proper títol perquè «sempre ens recomanes llibres que ens enganxen». Actualment, per deformació professional, i malgrat estar jubilada, no em puc estar de comprar-ne algun; més encara, quan és d'un autor de qui habitualment llegeixo les obres o m'atreu el títol o la ressenya de la coberta posterior. I qui es podia estar, en temps de pandèmia, en què no ens podíem abraçar, de llegir un dels últims llibres per a *teenagers* que havia comprat una setmana abans del confinament amb un títol com aquest: *Deu mil petons, com a mínim*, de Llorenç Capdevila. Com l'he gaudit! I com m'ha dolgut estar jubilada per no poder-lo fer llegir als alumnes de 4t d'ESO. *Deu mil petons, com a mínim* és un llibre que em falten adjectius per valorar-lo:

Bonic. El títol té encant.

Magnífic. Una introducció que he llegit tres vegades i m'ha motivat a fer una llista dels tipus de petons. I amb quins reïssos poètics!

Fantàstic. El joc del tres que es man-

té en tot el llibre; tres parts, tres tipus d'amics, tres tipus de sentimentals, tres tipus de nois... tres assignatures suspeses.

Actual. Corrupció, presó...

Emotiu: Mort del Carles, defunció del pare a la presó en estranyes circumstàncies...

Amè. Comunicació per WhatsApp. Diàlegs vius i directes

Modern: *Compta amb mi* (Txarango), *Start me up...* temes de rabiosa actualitat entre els adolescents.

Motivador. Convida a llegir *El vigilant en el camp de sègol* i a visionar tot un catàleg de pel·lícules de tots els temps.

Educatiu. Evolució molt positiva del Cesc en relació amb els pares i els estudis.

Encertat. El tema preferit dels adolescents: amor i desamor

En definitiva, una narració molt ben estructurada, que, amb el llenguatge propi dels adolescents, tant s'hi pot veure reflectit el noi o noia de bona casa o aquell a qui les dificultats del dia a dia són la seva principal preocupació. Aquesta vegada el Llorenç no només empata amb J. Sierra i Fabra sinó que guanya per golejada, amb escreix. El recomanaré a tots els meus amics professors de català en actiu.

Anna Carulla Raich, professora de Llengua i literatura catalana

caçats a la xarxa

25 d'agost. ANM @AsNaMa97

Fa 5 anys em vaig trobar Josep Maria Bartomeu a un McDonald's de Manresa a les quatre de la tarda un dia que hi havia partit de Champions. Podria haver canviat el transcurs de la història aquell dia, però vaig decidir fer-me una foto davant aquella situació surrealista. Ho sento.

En aquest cas, Manresa, només és l'indret on l'artesenc titular del compte va coincidir amb un dels personatges més vilipendiats a les xarxes, als mitjans de comunicació i a les tertúlies aquest estiu.

27 d'agost. Arqueòlegs.cat @Arqueòlegs_Cat

Aquesta setmana hem iniciat, als Plans de Santa Caterina de Manresa, l'excavació arqueològica del, probablement, Convent de Sant Cristòfol, del segle XIII, que al S. XVI es reconverteix en la Capella de Santa Caterina. La intervenció és promoguda per l'Ajuntament de Manresa.

Sempre és motiu de celebració poder tenir ben catalogat el patrimoni i l'evolució històrica del terme de Manresa. Un dels atractius de la ciutat és, precisament, l'existència de vestigis d'un passat antiquíssim.

EL POU DE LA GALLINA

Número 367 - Setembre 2020

De mes a mes 6

Favets...

Josep M. Oliva / Jordi Sardans 8

...i tremendos

Josep Ramon Mora 9

Valentí Parcerisa.

A la cerca de la inspiració 10

Quan les de Binacet

venien a servir 12

Oumlal El Ouali. Marroc 24

Els cingles de la Gavarresa 26

Decorats de vacances 27

L'Entrevista a Jacint Corbella 28

Espai d'art 33

Creadors

en temps de pandèmia 34

Pavimentació

del carrer Barcelona (1974) 37

Propostes 38

Casa Torrens (La Buresa) 39

Fanal de cua

L. Capdevila / L. Calderer 40

el Cul del Pou 41

Un mes de presentacions de llibres

6 de juliol. Els Sant Jordi ajornat provoca una allau de presentacions de llibres, que comença amb *No recordo haver escrit res de tot això*, de Pep Garcia, a la sala El Sielu. El dia 14, a la sala d'exposicions del Casino, Ramon Majó presenta *Captius de l'altitud*. El dia 16, Joan Porras BonaNit presenta *Història d'un crit*. El dia 21, Pilar Parcerisas presenta a la terrassa del Casino el poemari *Falç i estrelles*. El dia 24, Montserrat Torra Puigdemallol presenta *Els Torra, una família manresana*, a la Plana de l'Om; i el dia 29, el Claustre del Museu acull la presentació de *Paraules alades*, de Jaume Bonvehí.

S'inaugura el parc infantil del Casino

8 de juliol. L'alcalde Marc Aloy inaugura el nou parc infantil al pati del Casino, una de les propostes dels pressupostos participatius 2018, presentada per Anna Garcia, Cèlia Fíguls i Sara Pio.

El Vibra Festival triomfa

10 de juliol. Miki Núñez i Sara Roy inauguren el Vibra Festival, promogut per la Casa de la Música i l'Ajuntament al pàrquing del Palau Firal, preparat per a 800 persones. Els segueixen, entre d'altres, els Manel (dia 11), Doctor Prats (18), Els Pets (dia 24) i Sopa de Cabra (dia 1 d'agost).

La Seu celebra el mil·lenari

13 de juliol. El bisbe Casanova presideix la missa solemne per commemorar el mil·lenari de la redotació de la basílica de la Seu, amb motiu del qual s'inaugura l'Espai Oliba, que mostra les arcades més antigues del temple (s. XI).

El Consell Local per la República es presenta

21 de juliol. Un centenar de persones assisteixen a la presentació del Consell Local per la República, que té 1.200 inscrits a la ciutat. Hi intervenen, entre d'altres, Jordi Pesarrodona i Aurora Madaula.

El Passeig acull el Dia del Llibre ajornat

23 de juliol. En un recinte delimitat de 400 metres quadrats al primer tram del Passeig, les parades de llibreters i editors, juntament amb una parada de roses, apleguen 5.000 visitants, mentre els autors de la Catalunya Central signen els seus llibres en un estand.

Moren Juan Manuel Zornoza, Vidal Orive i Agustí Perramon

24 de juliol. Troben mort a la serra de Gallicantu Juan Manuel Zornoza, expresident de l'AV de la Balconada. Tenia 68 anys. El dia 30 mor als 84 anys Vidal Orive, impulsor dels Amics de l'Art Romànic. I el dia 14 d'agost, mor als 86 anys Agustí Perramon, fundador i president durant vint anys de l'AV de les Escodines.

La Festa del Tomàquet arriba a la 4a edició

25 de juliol. La quarta edició de la festa es clou al mercat de Puigmercadal, després d'un sopar al Mas de la Sala i visites comentades a productors del Poal i Viladordis.

P

Redacció, administració, publicitat i subscripcions:
Associació cultural El Pou de la gallina

President: Jaume Puig

Vicepresident: Jordi Sardans

Secretària: Lourdes Muñoz

Tresorer: Francesc Garcia

Vocals: Joan Badia, Joan Cals, Carles Claret, Ramon Fontdevila, Josep Maria Mata, Lluís Matamala, Josep R. Mora, Montse Rosell, Teresa Torra i Joan Vilamala.

Carrer Sobrerroca 26, 1r 1a
Apartat de Correus 1
08240 - Manresa
Telèfon: 93 872 50 18
www.elpou.cat
elpou@elpou.cat

**Membre de l'Associació
Catalana de la Premsa Comarcal
Premi Tasis Torrent 1991**

Coordinador: Jordi Sardans

Cap de redacció: Carles Claret

Redacció: Silvia Berenguera, Jordi Estrada, Josep M. Oliva, Marc Prat, Ferran Sardans, Laura Serrat.

Disseny: Jana Fontdevila i Erques Torres

Maquetació: Jana Fontdevila

Portada: un conjunt de fills i nets amb arrels a Binacot. Les seves mares van arribar a Manresa totes en tren. Foto Francesc Rubí. Amb agraïment a les facilitats de RENFE.

Fotografia: Jordi Alavedra, Francesc Rubí, Marc Prat.

Col·laboradors: Isaac Bosch, Lluís Calderer, Maria Camp, Llorenç Capdevila, Jordi Casas, Ignasi Cebrian, Cercle Artístic de Manresa, Laura Estrada, Ramon Fontdevila, Eva Forn, El Galliner, Josep Girabal, Jaume Gubianas, Robert Martí, Josep M. Mata, Javi Oviedo, Maria Picassó, Quaderns de Taller, Erques Torres, Laura Vidal, Joan Vilamala, Marc Vilanova, Lluís Virós.

Administració:

Marc Prat

Expansió publicitària:

Publicitat Clarena
Urgell, 38. Tel. 93 872 43 86

Impressió:

INOM, SA. Era de l'Huguet, 7.
Tel. 93 878 41 20

Distribució:

Sobrerroca Centre SL.
Tel. 93 873 92 34

Dipòsit Legal:

B-13.528-1987
ISSN: 2253-6647

Amb la col·laboració de:

**Generalitat de Catalunya
Departament
de la Presidència**

Les col·laboracions que apareixen signades a la revista no representen, necessàriament, l'opinió d'El Pou de la gallina

Manresa homenatja les víctimes de la covid

24 de juliol. L'Ajuntament homenatja les persones mortes per la pandèmia, amb un acte al pati del Casino conduït per la periodista Núria Bacardit, amb participació de personal sanitari i música d'Oriol Barri. El dia 27, la Seu acull una missa funeral per les víctimes.

La ciutat homenatja la Lleva del Biberó

26 de juliol. Amb un acte a la plaça de Sant Domènec, s'homenatja la Lleva del Biberó, en format reduït a causa de les restriccions sanitàries. En un dels contraforts de l'antiga església de Sant Pere Màrtir, es descobreix una placa commemorativa en record dels biberons.

Memoria.cat estrena 4 curts de la Manresa dels seixanta

30 de juliol. La sala 12 dels cinemes Bages Centre s'omple dues vegades en les projeccions organitzades per Memoria.cat per mostrar quatre curts inèdits de la Manresa dels seixanta, propietat de l'Arxiu Comarcal del Bages i procedents del Fons Ramon Soldevila Tomasa.

Les Festes de Sant Ignasi aguanten

31 de juliol. El cicle Sons del Camí, la caminada a Montserrat i la fira i la música en directe protagonitzen les Festes de Sant Ignasi, que es clouen amb una missa davant del Pou de la Gallina i una fira a l'entorn.

Manresa supera els 1.200 positius de covid-19

9 d'agost. Les dades de Salut comptabilitzen 1.231 casos positius a Manresa per covid des de l'inici de la pandèmia, mentre creix el risc de contagi, tot i que la incidència hospitalària és baixa i no supera els dotze ingressats durant el mes d'agost.

La ciutat viu una Festa Major restringida per la covid

28 d'agost. Una Festa Major restringida a la meitat de dies, prescindeix del pregó institucional, substituït per una *performance* a la plaça Major, i es desplaça a escenaris delimitats com el pati del Casino, l'Anònima o la Porxada. Es clou amb un castell de focs llançat des del Palau Firal i el pàrquing del Congost.

El no-pregó inaugura una Festa Major inèdita (Ajuntament de Manresa)

Augmenta l'incivisme

Les *okupacions* a la comarca, molt greus en pobles com Sant Vicenç de Castellet, on part de la població indignada acusa un regidor de Podem de fomentar-les, també han tingut repercussió a Manresa, que les ha patit en diverses zones. Empitjorem, ja que l'incivisme creix de manera accelerada davant de la passivitat de les autoritats municipals i dels diversos responsables policials. Als sorolls i insults massa habituals al voltant de bars, s'ha passat directament a les agressions físiques i fins i tot a algunes batalles campals que s'han donat als darrers dies en carrers i places del Barri Antic. És evident que la paciència dels veïns s'esgota davant del passotisme municipal. No pot ser que en alguns carrers com el de Sobrerroca, dia sí i dia també, es produeixin els mateixos aldarulls de nit, on, a part de drogoaddictes i incívics de tota mena, es comencen a manifestar elements de l'extrema dreta amb amenaces i coaccions a membres d'entitats culturals com Òmnium. Ja n'hi ha prou!

Joan Vilà i Valentí

Mort el passat 23 d'agost, havia nascut a Sallent el 29 de març de 1925. Extraordinari geògraf i investigador, es va doctorar a Madrid amb una tesi sobre la comarca de Bages, que sempre va tenir present al llarg de la seva obra: el 1968, va redactar *Regió de l'Altiplà Central i Bages*, dins la Geografia de Catalunya que va dirigir un dels seus mestres, Lluís Solé Sabarís. El 1975 va publicar *Dos moments de l'evolució agrícola del Pla de Bages*. Va participar en molts projectes relacionats amb la Catalunya Central i Caixa Manresa el triava sempre com a jurat a l'hora de decidir beques o atorgar ajuts destinats a la investigació. Va ser fundador de la *Revista de Geografia* a la Universitat de Barcelona, vicepresident de la Unió Geogràfica Internacional en la dècada dels 80 del segle passat, patró de l'IRMU, membre numèric de l'Institut d'Estudis Catalans (president del 2000 al 2007) i de les acadèmies de Bones Lletres de Barcelona i de les de Ciències i Arts. El 1994 va rebre la Creu de Sant Jordi.

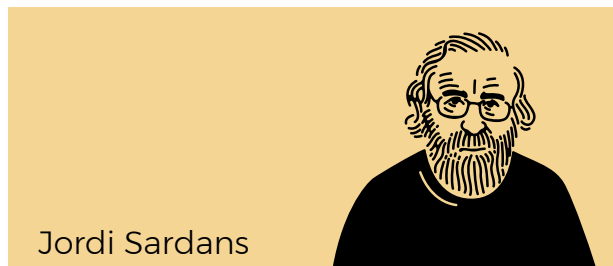

Josep M. Oliva

Experiències

Fa uns dies, un diari comarcal informava d'una promoció turística que combinava un esmorzar amb la visita a diferents edificis modernistes. Ho explicava en unes dues-centes cinquanta paraules –poc més de la meitat d'aquesta columna– i repetia cinc vegades la paraula *experiència*. Poc abans, un informatiu digital ja havia donat la mateixa informació i en un espai similar s'hi llegia *experiència* exactament els mateixos cops. Se suposa que els dos redactats havien begut d'una mateixa nota de premsa que ja venia amb la paraula incorporada. Perquè ara una experiència pot ser qualsevol cosa. Hi ha restaurants que anuncien la seva carta com «una experiència gastronòmica», grans magatzems que d'anar a comprar-hi unes bermudes en diuen tenir «una experiència de compra» i bancs que per referir-se, posem per cas, al fet de treure diners en un caixer automàtic, parlen de «l'experiència client». Experiències a dojo i per a tothom. N'hi ha fins i tot per regalar. Van en unes caixetes que en diuen «packs d'experiències» i poden anar des d'un sopar romàntic –amb el benentès que el romanticisme li ha de posar cadascú– fins a unes nits d'hotel, passant per un massatge, una visita a un celler o una hora de pujar a cavall. I tot amb la promesa de ser una cosa «màgica», «d'ensomni» o «inoblidable». No és fantàstic?

Poc després de llegir la notícia sobre l'*experiència* d'aquells esmorzars modernistes vaig veure en una xarcuteria un rètol on deia que necessitaven «una noia amb experiència». I qualsevol que ho llegís sabia que el que necessitaven no era una noia que hagués fet una visita comentada a ca la Buresa o una transferència per internet o que hagués pujat a una muntanya russa. Allà es referien, sens dubte, a un tipus concret d'experiència que seria la d'haver treballat en una botiga similar. Per sort, els grans experts en màrqueting i tots els que els imiten com babaus només han pogut devaluar la paraula experiència però no han pogut liquidar el concepte. Tothom que no sigui ximple té encara clar allò que és ser una persona amb experiència i el que és haver tingut certes experiències a la vida, siguin per bé o per mal. Saber distingir-ho és molt fàcil: a diferència de les experiències absurdes, les experiències de debò no es compren ni es venen. Volen temps, se les guanya cadascú o te les dona la vida. I no tenen preu.

Jordi Sardans

El 'presentisme' en la història

Robert Surroca, independentista català i arxiver del Front Nacional de Catalunya, ha criticat l'ús erroni del *presentisme* en la història; és a dir, el d'aquells que forcen que les coses encaixin dins dels seus pensaments. Posa com a exemple alguns historiadors que carreguen contra Estat Català per l'ús d'uniformes de caire feixista durant la II República. Els que encara avui ho denuncien com un delictes gravíssim són els mateixos que no expliquen que era propi de l'època aquesta uniformització, i, sinó, que es fixin en les fotografies del moment i s'adonaran com desfilaven uniformades les Joventuts Socialistes o fins i tot els comunistes de Madrid. Tot plegat sense que ningú hagi demostrat fins ara que Estat Català era un partit d'extrema dreta, ni que hagués pactat amb italians o nazis. En canvi, sí que està provat el Tractat germanosoviètic, signat a Moscou per Mòlotov i Ribbentrop, vigent des del 23 d'agost de 1939 fins al 22 de juny de 1941, amb la invasió alemanya de la URSS. Gràcies al pacte, les tropes alemanyes entren a França sense oposició, ja que els creadors de la III Internacional eren aliats dels comunistes francesos, que inicialment no van disparar cap tret contra els invasors. Tan sols anarquistes francesos i espanyols planten cara, però els comunistes no mouran un dit fins al 22 de juny de 1941. Per això, les diverses aliances sempre s'han de situar correctament en el seu context històric.

Recordem sinó el que va passar a Polònia amb la matança de Katyn, a uns vint quilòmetres de Smolensk. Són assassinats comesos pels soviètics l'abril de 1940, que es coneixen com *elitocidi*, ja que la voluntat de les tropes russes era eliminar les elits civils i militars poloneses. Quan el 1943, en un camp de presoners, la Wehrmacht alemanya excava a fons troben les fosses de milers de polonesos, molts d'ells uniformats. Les autoritats soviètiques no tan sols en neguen l'autoria, sinó que li carreguen el mort al ministre nazi d'informació popular i de propaganda, Joseph Goebbels. Aquests fets inqualificables i d'una increïble brutalitat van ser negats sistemàticament pels diversos dirigents russos, que fins i tot es van convertir en acusadors en el procés de Nuremberg. No va ser fins al 13 d'abril de 1990 que Mikhaïl Gorbtxov va reconèixer oficialment l'autoria de la Unió Soviètica d'uns crims ordenats entre d'altres per Stalin.

Josep Ramon Mora

Monarquia, tocata i fuga

La monarquia espanyola està en hores baixes. Els problemes que pateix no són deguts a la força del republicanisme, sinó a les seves pròpies errades. D'entrada, no té legitimitat pròpia, ja que la seva restauració va ser obra d'un dictador i, per tant, va néixer amb un *plus* de feblesa que no li permetia fer errades si volia sobreviure en un context democràtic. Des de l'any 2014, amb el cas Noos, els escàndols i les errades polítiques n'envolten les actuacions i el declivi no para d'augmentar. La *tocata i fuga* del rei emèrit ha estat el darrer episodi d'una cadena que ha demostrat la misèria ètica i moral del personatge, que ha posat en una posició molt delicada la institució i tot el que en penja.

Però això no vol dir que la caiguda de la monarquia estigui a la cantonada. No hi ha a la vista majories polítiques parlamentàries per fer aquest pas ni és tan clar que socialment aquesta sigui una prioritat. Hi ha altres coses que preocupen més a la gent. No hem sortit de la pandèmia i estem a les portes d'una greu crisi econòmica i social. En aquestes condicions, una crisi del model d'estat podria tenir conseqüències inesperades.

La monarquia espanyola està esquarterada. Certament, no caurà demà mateix. Però penso que té data de caducitat. Estic gairebé segur que l'hereva de l'actual rei no ocuparà mai el seu lloc. En qualsevol cas, no tinc cap interès a participar en una competició per decidir quin dia farem el referèndum sobre monarquia o república. Però sí que penso contribuir, en la mesura de les meves possibilitats, perquè el debat estigui a l'agenda política, sense radicalismes retòrics ni utilització electoralista del tema, com es va fer al ple del Parlament català el passat dia 7 d'agost.

Espanya necessita una república per al seu estat. Avançar cap aquest futur requereix fer créixer la consciència republicana. Cal posar en circulació les idees i els conceptes polítics per tal que, quan madurin les condicions, sigui possible allò que és necessari. Perquè és certa la dita igna-

@carles_claret

siana que «en temps de desolació no s'ha de fer mudança», però es igual de certa i ignasiana aquesta altra dita: «Cal viure ferm i constant en els propòsits».

En la meua opinió, en aquesta tensió entre allò que és possible i allò que és necessari, hi ha tres conceptes que han d'avançar en paral·lel per crear les condicions d'un canvi en el model d'estat. Són els conceptes de laïcitat, federalisme i república. Perquè no es tracta només de construir una alternativa a un model d'estat en vies de caducitat, sinó també d'anar més enllà en la idea de democràcia i el concepte de ciutadania, de manera que es puguin reconèixer demandes de reconeixement –nacional i intercultural– i exigències d'igualtat.

Mentrestant, nosaltres i els nostres representants polítics podríem anar fent via reclamant que s'anul·li el decret que nomena al Borbó emèrit com a rei a títol honorífic, que se li retiri la condició d'aforat i que s'investigui a fons l'origen de tot el seu patrimoni, que fa uns anys la premsa internacional valorava en 2.000 milions de dòlars.

Valentí Parcerisa

A la cerca de la inspiració

El poeta manresà Valentí Parcerisa mira el cel emboirat des de la finestra del seu despatx cobert de llibres. Les formes ondulades i denses dels núvols li recorden el fum que desprenia la locomotora que quan era un infant veia arribar des del balcó de casa. Amb els ulls clavats a l'escena, observava com els passatgers pujaven a la màquina de vapor fins que un xiulet anunciava l'hora de la partida i el tren arrencava. Aleshores corria fins a l'altra punta del pis per veure com els vagons s'allunyaven per la prolongació del carrer Guimerà i, a la fi, desapareixien. Al petit Valentí el seduïa aquella màquina. Per a ell, simbolitzava el viatge cap al desconegut, cap als mons llunyans i els somnis. El poeta observa ara aquest record com un miratge. Actualment, és a punt d'arribar als setanta anys, però la curiositat que sentia durant la infància l'ha acompanyat per sempre més en el camí per cercar la poesia que hi ha al món.

«Els artistes ens alimentem d'aquest misteri; sense, estem perduts», afirma amb la mirada lligada al cel retallat pels edificis. El cabells de color plata, la barba crescuda i els ulls d'un castany fosc li donen un aspecte enigmàtic, assegut a la butaca de l'estudi. L'art de la poesia el va captivar des de l'adolescència, aquell període dels primers amors. La passió que sentia el va llançar a caçar versos al vol i, més endavant, a estudiar literatura i llengua espanyola a la Universitat de Barcelona. En aquells primers anys, escrivia d'una manera intuïtiva sobre les qüestions que l'inquietaven fins que en una de les pàgines de la novel·la *La mort a Venècia*, de Thomas Mann, va trobar una frase que copsava allò que sentia mentre escrivia versos: «La natura s'estremeix de goig quan l'esperit s'inclina en senyal d'homenatge davant la bellesa». Aquest paratge el va conduir a publicar el primer llibre, titulat *Homenatge*, l'any 1976, i a seguir endavant en una trajectòria poètica dedicada a l'admiració de la naturalesa.

En el transcurs d'aquest trajecte, ha publicat un reguitzell de títols, tot i que, d'una manera molt espaiada en el temps. Des de l'obra *Rocs de fona*, el 1986, que convida a la descoberta del jo, passant per *A contrallum*, el 2006, inspirada en la bellesa dels arbres transparents de la zona del Suanya, fins a *Amor núvol*, el 2014, la història d'un enamorament de joventut. L'últim publicat a finals de l'any 2019 es titula *Tot es vol fer vers*, i hi parla sobre la connexió íntima entre la natura, la poesia i les persones. En aquest llibre es consolida la seva trajectòria com a poeta d'inspiració. Lluny de les quatre parets d'aquest despatx, a l'hora d'escriure s'emporta la llibreta i el bolígraf en les seves passejades i sempre arriba el moment en què les paraules comencen a fluir com el curs d'un riu. «Quan arriba la inspiració, és un moment màgic on els versos broten sols i tot pren un sentit nou. De cop i volta, el temps desapareix, i tan sols existeix l'instant present», afirma.

El poeta assegura que coneix pocs plaers comparables al de la inspiració, però de sobte en recorda un que, si no el supera, s'hi acostava molt. La música. La seva gran passió amagada, que l'ha dut a participar en sarsueles i fer diferents concerts en solitari. D'una revolada, cerca un nom clau per l'ordinador. Alfredo Kraus. Un dels grans tenors lírics de la segona meitat del segle XX, amb qui té una fotografia emmarcada a la sala. La veu majestuosa del cantant comença a omplir el despatx del poeta. El Valentí taral·lareja la melodia i, de sobte, descobreix que aquell misteriós viatge amb tren en el qual somiava de petit és, en el fons, un viatge interior.

Quan les de Binacet venien a servir

A Binacet, amb el campanar de fons, Rossend Boix Martínez, Josep Ramon Mora Villamate, Josep Manel Sorinas Ariño i les germanes Immaculada i Montserrat Ribas Sorinas, amb els seus respectius marits, Josep M. Bosch i Xavier Ferrer, a Binacet, on tenen les arrels.

Binacet –en aragonès Binazet i en castellà, oficialment, Binaced– és un municipi de l'Aragó situat a la comarca del Cinca Mitjà, vora les ciutats de Binèfar i Montsó, a la província d'Osca. L'any 2019 tenia tot just 1.575 habitants. Però la presència de gent d'aquest poble ha estat important a Manresa, 160 quilòmetres al seu oest. Una distància que avui es cobreix en poc més d'una hora i mitja de cotxe, però que cent anys enrere reclamava sis hores de tren. I amb tot, ara l'una i després l'altra, moltes noies de Binacet van emprendre aquest viatge com un autèntic trajecte vital.

Ramon Fontdevila

La relació entre Binacet i Manresa apareix a començaments del segle passat, quan molts municipis de l'Aragó, amb una agricultura i ramaderia poc competitiva, i un teixit industrial mínim, inicien un procés migratori cap a Catalunya. Encara més quan la Primera Guerra mundial influirà de manera extraordinària en l'economia catalana, gràcies a una creixent demanda exterior. Aleshores es produeix una onada immigratòria sense precedents que en pocs anys gairebé suma 200.000 persones a la província de Barcelona, majoritàriament originàries de l'Aragó, País Valencià i Múrcia.

En aquest context, el petit poble de Binacet comença a proveir, de manera sostinguda i durant força generacions,

tot de noies que venien a *servir* les famílies benestants de Manresa. Un fenomen d'emigració rural femenina que encara avui es repeteix, malgrat que ara els orígens tinguin caràcter intercontinental. Sigui com sigui, d'aquelles minyones a les actuals treballadores

Binacet va proveir, de manera sostinguda i durant força generacions, noies que venien a servir

domèstiques, sempre es tracta de feines familiars a càrrec de nouvingudes i a canvi d'un sou mínim. Fa més d'un segle, aquelles noies de Binacet van arribar i se'n van anar reclamant les unes a les altres durant dècades. Només calia caminar sis quilòmetres fins a l'estació de Binèfar i agafar el tren per resseguir la línia del Nord, de Saragossa a Bar-

celona, fins aturar-se a Manresa. Aquí ja s'havia emparaulat una plaça de minyona, molt sovint a tot estar, i que podia durar fins al moment en què –potser– la noia es casaria. Un grapat d'anys si tenim en compte que moltes vegades arribaven menors d'edat. D'això se'n deia *anar a servir*, amb l'allotjament i la manutenció a càrrec de la família manresana on entraven a treballar. I el sou, més aviat sempre petit, es podia estalviar o destinar a la família aragonesa. Doncs bé, al cap dels anys aquelles noies havien arrelat: van aprendre llengua i nous costums i, molt sovint, van formar famílies. D'una manera o altra, la presència de Binacet va anar creixent encara que, moltes vegades, invisibilitzada en els segons cognoms. El resultat va més enllà de l'anècdota com ho demostren, a continuació, algunes històries explicades pels propis protagonistes o els seus descendents. Gent decididament valenta.

La nostra àvia aragonesa

1958. Leonor Monter, acabada d'enviudar, de visita a Binacet amb la seva filla Rosa Fontdevila –ambdues assegudes en cadira davant casa familiar Militar. Les acompanyen, des de l'esquerra, el seu cunyat Manuel Javierre i la seva germana Paca, asseguda a terra amb el gos, i amb més parents a la vora: Manolet, la seva dona Lola i la filla.

Vaig créixer en una família amb pocs parents i, potser per això, la branca aragonesa sempre em va semblar un exotisme. Encara més quan amb el 600 la distància s'escurçava i el meu germà Manel i jo descobríem un món força més austere, que parlava diferent i, als nostres ulls infantils, fins i tot força rude –aquell tio Genaro que tornava de caçar perdus i les deixava a taula per plomar, bo i ensangonades, allà a la *Casilla*, amb tot de gossos bordant i una escopeta colossall de dos canons! No res, Binacet va quedar en el passat –cada vegada les visites s'espaiaven més– però allò que em sorprenia era la quantitat de gent del poble que la meua àvia trobava per Manresa, començant per la veïna d'escala, la Josefa Herbera, mare de Vicenç i Josep Forradelles. El cas és que sovint em deia: «Veus aquella? També és de Binacet!». Ella, Leonor Monter Ibarz, era la petita de sis germans i un germanastre, i era nascuda de 1905. Va arribar a Manresa el 1920, analfabeta i menor d'edat, destinada a servir a ca l'Armengou. Li encantava la ciutat, i veure com creixia –va arribar coincidint amb les obres del Kursaal– i tot i conservar records positius com ara beure llet munyint directament la cabra, ella aviat es va estimar més anar a sarsuela al Conservatori, si podia. Al cap de quatre anys d'haver arribat es casava amb Ramon Fontdevila, municipal que li doblava l'edat i amb qui el 1926 va tenir la seva primera filla, Rosa i, deu anys més tard encara, el seu fill Josep, el nostre pare. Ell mateix viuria a Binacet acabada la guerra, del 39 al 43, acollit pels oncles, perquè almenys allà no es passava gana. La seva mare, la Leonor, l'anava a veure regularment cada mes i, és clar, aprofitava per fer arribar teca a Manresa... i continuar *servint*: va passar per la Fonda España, del carrer Guimerà, i per cals Iglesias, a la plaça Clavé, i va acabar la vida professional netejant a la fàbrica Manubens. amb l'orgull de tenir-hi la filla de teixidora i, al cap dels anys, també el fill de pèrit mecànic. De tots ells, avui, només queda la nostra tia Rosa, amb 94 anys. Però a Manresa els vincles amb Binacet són amplis i sorprenents, i es concentren en cognoms com ara Sorinas o Mora, i Herbera, Monter, Villamate, Ibarz o Civiach, tots els d'aquelles noies que, abnegades i amb molts pocs recursos, un dia van decidir venir a *servir*.

Ramon Fontdevila Subirana

Rosa Fontdevila Monter, i a sota Carme Modinos Sorinas, mare de Carles Blaya

Leonor Monter, Manresa 1920

Tot i tenir 94 anys, per a Rosa Fontdevila Monter els records són vius: «La meua mare sempre em deia que si se'n va anar de Binacet era perquè ja estava tipa de plegar olives i passar fred. I va venir a Manresa a servir amb tot just quinze anys!». D'altres havien vingut abans i havien fet sort. Com ara la seva tia, Bàrbara Ibarz, que aleshores ja s'estava a Sant Vicenç de Castellet, casada amb un ferroviari, i va ser qui es va moure per tal de trobar-li feina. «La mare quan va arribar el 1920 i de seguida va estar-se a ca l'Armengou de minyona. Per atendre la canalla petita, cuinar, netejar o sortir a comprar a plaça». Casada al cap de quatre anys amb Ramon Fontdevila, aviat la nova família es va instal·lar al carrer de la Mel, on la Leonor també farà funcions d'acollida, començant per la família més propera: «Els diumenges venien a veure'ns les cosines de l'Aragó que s'estaven tota la setmana servint a cases de senyors. També d'altres amigues, per anar a fer gresca, a passeig o al cine». És clar que no totes es van quedar a Manresa; una cosina, la Sagrario, que havia anat a Binacet per la festa major, es va posar a festejar amb qui seria el

L'àvia Isabel Ballarín Roger, vídua de Manuel Sorinas Mur, al mig entre els seus sis fills en una foto de 1966: José, Isabel, Manolo, Paquita, Ángela i Felisa. Tots van anar venint a Manresa i només la més petita, la Felisa, va triar tornar

Cinc cosins Sorinas: d'esquerra a dreta, Àngel Oliveras, Immaculada Ribas, Josep Manel Sorinas, Ignasi Ribas i Montserrat Ribas

seu marit, Genaro Alonso, i ja no va tornar més. Però la majoria van arrelar, van trobar marit i van fer pujar famílies. «N'hi havia una, la Paquita, que fins i tot va sortir de casa nostra de núvia, per anar a casar-se! Perquè per casa hi passava gent, fins i tot per Nadal venien a canviar-se els dimonis dels Pastorets que es feien al costat, a les Congregacions Marianes. Tot el pis ple de dimonis!».

El cas de les Sorinas-Mora

Carles Blaya Modinos, periodista de *Regió7*, també té arrels a Binacet. «En el nostre cas, l'any 1922, van decidir venir juntes la besàvia, Carmen Mora, amb la seva filla, Pepita Sorinas Mora, i poc després també arribaria la germana de la Pepita, que també es deia Carmen». La besàvia va anar a servir a ca l'Ubach, de la foneria, i l'àvia del Carles, la Pepita –que tenia divuit anys– treballarà a cal

Soler, en una casa del carrer Guimerà. «Però l'àvia Pepita se'n va anar a la botiga La Colonial, que hi havia a la plaça Major, cantonada amb Sant Miquel. Allà es veu que la família la va acollir com una filla, que fins i tot li van pagar el vestit de noces!». La Pepita es va casar el 1924 amb un veí d'Alfanteiga (a sis quilòmetres de Binacet), Enrique Modinos Puente, que havia arribat abans a Manresa, treballant per als ferrocarrils del Nord «i es coneixien del tren, de la *burreta*, que gairebé trigava set hores. L'avi s'estava a dispesa a la plaça d'en Creus, i la besàvia i les dues filles havien agafat un pis al carrer Vallfonollosa. Quan els avis es casen, després d'un viatge de nuvis de dos dies a Alfanteiga, s'instal·len en un altre pis de l'edifici de Vallfonollosa que, a poc a poc, va quedar colonitzat per la nostra família». Més endavant l'avi va deixar la feina del ferrocarril i es va incorporar a la foneria Ubach, i l'àvia el 1928 va entrar a la fàbrica Nova fins als anys 50, i cap dels dos no se'n va moure fins a la jubilació. La filla, Carmen Modinos Sorinas, vídua de Jaume Blaya, avui té 87 anys «i si alguna cosa recorda bé la meua mare d'aquells temps és com anaven venint molts més cosins i cosines de Binacet, com ara els Forradelles-Herberta, que es van fer molt populars».

Paquita Sorinas, de 95 anys, amb els seus fills Josep i Àngel Oliveras Sorinas, a l'entrada de cal Favet.

Les Sorinas-Ballarín, des dels anys trenta

Isabel Sorinas Ballarín va venir a Manresa l'any 1932. Tenia només tretze anys, i deia que no li agradava el camp. Però no va pas arribar sola: «Va venir –explica la seva filla Imma– amb un grup de deu amigues del poble, tot de noies que s'havien anat engrescant, entre elles la Pilar Herbera Sorinas, la seva cosina, que ja tenia una germana servint a Manresa de feia temps, la Josefa Herbera Sorinas. O ella mateixa, animada per la Paquita Sorinas, que s'estava a la baixada de Vallfonollosa». Aquestes noies van estar treballant a Manresa fins que va començar la guerra, el juliol de 1936. Aleshores moltes van tornar a Binacet però no pas la Isabel, que treballava a casa dels senyors Torruella-Farreras. Els ajudava a les feines de casa i al final també feia de dependent a la botiga, la pastisseria, adrogueria i *colmado* la Montserratina, al capdavant del carrer de les Piques. Isabel, doncs, no només no se'n va tornar sinó que va proposar que vingués la germana petita que li anava al darrere, la Paquita, tal i com finalment va ser. «Totes dues van passar la guerra a Manresa –explica la seva filla Montserrat– amb la família Torruella-Farreras,

i només, al darrer temps del conflicte les dones, senyores o minyones, es van aplegar al mas de les Farreras, a Salelles, per evitar disgustos amb la retirada republicana o l'entrada de les tropes franquistes». Més enllà de la feina, la Isabel aviat va fer un bon cercle d'amistats i es va integrar al grup de noies d'Acció Catòlica que hi havia a la Seu. És allà on coneixerà el futur marit, amb qui es va casar el 1946: Domingo Ribas Prunés, de cal Beia, una família de pagesos al carrer de la Codinella, amb qui tindrien quatre fills, tots ells molt coneguts, bé sigui pel vessant professional o associatiu: Montserrat, Imma, Pep i Ignasi. I encara un darrer apunt que certifica la complexitat dels lligams que s'anaven establint: la germana de Domingo Ribas, Manela Ribas Prunés, anys a venir també es va casar amb un noi de Binacet, de nom Josep Herbera Sorinas, i es van establir al barri de la Sagrada Família on van tenir una noia i després un noi: Montserrat i Jordi Herbera Ribas.

Paquita Sorinas, testimoni d'excepció

Paquita Sorinas Ballarín va arribar a Manresa amb onze anys, animada per la seva germana. Ni ella ho veia clar ni

tampoc els pares, però es veu que la Isabel va insistir. Avui, amb 95 anys i rebesàvia, ho recorda en primera persona: «La Isabel ens deia que allà se l'estimaven, i que eren bona gent... i a Binacet, els primers dies de la guerra havien estat terribles. Recordo deu o dotze nois, deien que venien d'Albatala, que van treure totes les estàtues de l'església, a la plaça, davant de casa i ho van cremar tot! De manera que me'n vaig anar a Manresa amb tren, acompanyada d'una tia, i ja m'hi vaig quedar». De primer les germanes van estar plegades –«hi havia molta feina al *colmado*»– i només lamenta els bombardeigs i que «a l'entrada dels feixistes, nosaltres érem a les Farreras, i ens van pispar la maleta amb l'aixovar que es feia la Isabel». Després de la guerra, la Paquita passa vuit mesos a la fàbrica Bonjorn, de vetes i fils, a la prolongació Guimerà, i després entra a cal doctor Bosch, en un pis amb dona i canalla, sobre ca l'Armengou: «durant deu anys vaig ser minyona *para todo*. Fins que vaig començar a festejar amb un pagès que es deia Francisco Oliveras Anglarill, amb qui em vaig casar el maig de 1953. Festejar és un dir, perquè ell treballava a les mines de Fígols per evitar el servei militar i els caps de setmana ajudava als camps de casa. No res, que ens vèiem el diumenge a les vuit del vespre i a les nou jo ja havia de ser a cal doctor Bosch!». Com tantes minyones, un cop casada va deixar el domicili de la carretera de Vic per anar a viure a cal Favet, al capdavant de la barriada Saldes, sobre Miralpeix. Enmig dels camps que aprendria a menar.

Ni la Paquita ni la Isabel volien camps, però totes dues s'havien casat amb pagesos de Manresa. I la Paquita encara s'emociona recordant que va perdre l'home sobtadament, quan ell només tenia 42 anys. «Teníem parada a plaça i treballàvem molt. Cada dia, i els caps de setmana més, que els pagesos venien a casa a comprar planter». I aleshores vingué el daltabaix. «Aquell dia jo, abans de les vuit, ja havia collit 600 planters d'albergínia i els tenia lligades en manats de cinquanta, amb boga. Després vaig baixar a Manresa i a plaça em van dir que tornés a casa, i que agafés un taxi... Vaig arribar que

el Francisco ja era mort. Quedava amb la canalla, el Josep i l'Àngel, i també la sogra i una tieta. Tot plegat gens fàcil. Però entre les tres dones ho vam haver de tirar endavant: em vaig treure el carnet de conduir i tot». I fins avui, que Paquita Sorinas seu a la porta de cal Favet i recorda els anys feliços, quan plegats tots els Sorinas s'ajuntaven i feien festa, fos a Manresa o fins i tot a Binacet. I per a tots era i és la tia Paca.

Els darrers Sorinas a arribar

Els Sorinas al cap dels anys seran una autèntica legió a Manresa però sense pretendre ser exhaustius, sí que podem tancar almenys el cercle dels sis fills del matrimoni entre Manuel Sorinas Mur i Isabel Ballarín Roger. «El tiet Manolo –explica Imma Ribas– feia de paleta i va venir acabada la guerra juntament amb el José Herbera Sorinas, i tots dos es van casar i es van quedar a viure a Manresa. És molt més tard que va venir el José, l'any 1956, i va arribar amb l'àvia –Isabel Ballarín–, la seva dona i també una criatura de tres anys, Josep Manuel Sorinas, a qui avui tot Manresa coneix del Frankfurt cal Manel».

L'atracció per Manresa era antiga, d'ençà que havien vingut la Isabel i la Paquita. Els pocs camps familiars només permetien la supervivència i acabada la guerra –els nois havien estat voluntaris a l'exèrcit republicà– la repressió encara ho fa tot més magre. El José treballa de jornalier i és així que coneixerà la seva dona, Pilar Ariño, en un poble de la Franja, Abella. Acabats de casar, una malaltia la deixa vuit mesos hospitalitzada, precisament a Manresa. Després tornarà a Binacet, és clar, però només per tenir el primer noi, Josep Manel. Aleshores, i amb l'ajuda dels cunyats, s'instal·len definitivament a Manresa on tindran el segon fill, Xavier. El Josep Manel té present les dificultats. «De primer el pare va poder estar a l'agència de transports Mora, però després va treballar per al sindicat de pagesos, com a guarda agrícola». Domingo Ribas havia fet mans i mànigues per aconseguir-ho, per a una persona que aleshores tenia dificultats per obtenir un certificat de penals. Pel que fa a l'habitatge, es van estar en una casa dels Oliveras, a cal Xerraire. «Hi vam viure almenys quin-

Josep Ramon Mora, al despatx de casa seva. Al costat, en una foto presa davant la farmàcia Sala amb la seva mare

ze anys, i jo vaig poder anar a estudiar la Renaixença i a l'Institut, i després a treballar de mecànic».

Dos darrers apunts per a les dues germanes petites: l'Àngela Sorinas només va venir a Manresa de gran, per cuidar els nets perquè la seva filla, Angelita Martínez Sorinas, ja hi era, casada amb Josep Boix Domènec, i al final es va quedar ella i tot a la ciutat; el seu net Rossend Boix Martínez ens va fer de guia excepcional en la visita a Binacet, de costat als seus oncles Luís i Gonzalo. Queda només una sisena i darrera germana, anomenada Felisa, que, després de venir també a servir a cal dentista Sanmiquel, no li va agradar i resoltament se'n va tornar a Binacet.

Manuela Villamate, migrar pels fills

Quan Manuela Villamate Salas (1916-2000) va arribar a Manresa l'any 1958 ja coneixia la ciutat. Però aquest cop hi arribava diferent. «Abans, l'any 36, la mare ja havia vingut a servir, a la família Gallifa. S'estaven a la residència d'estiu, a la Morera, sota Collbaix. Però amb l'esclat de la guerra el seu pare la va venir a buscar per emportar-se-la». Ho explica Josep Ramon Mora Villamate, el seu fill: «La mare torna a Binacet, i allà es va casar. Però l'any 1958 tornarà a Manresa després d'un fracàs sentimental. Vam arribar un 30 d'agost, ho recordo molt bé, en plena festa ma-

jor. Jo tenia deu anys, la meua germana dotze». El matrimoni no havia rutllat i el marit se n'havia anat de casa vuit anys abans, deixant dues criatures menudes. I tot i la voluntat de reconciliació, el cert és que finalment la mare pren la decisió de passar pàgina, abandonar Binacet i provar de fer foc nou a Manresa. «La supervivència en aquell Binacet de postguerra era molt dura, tot i que ella se'n sortia netejant o com a jornalera a la collita d'olives, d'ametlles o de remolatxa. També hi havia feines més puntuals com ara netejar corts de porcs». La recomanació del mestre primer, i també la del capellà, animen la mare a fer el pas: el petit Josep Ramon Mora necessita d'altres coses, que al poble no trobarà. «Jo era un nen tímid, estudiós i solitari. Llibresc. Em quedava amb el mestre a vegades, en aquella escola unitària, sense nivells. Només dos grups diferenciats pel sexe, que portaven el mestre i la seva dona».

A Manresa el mecanisme no havia canviat. De primer s'estaran a casa d'una cosina, al Remei, «i de seguida una altra dona de Binacet, que es deia Pilar i treballava a ca l'Armengou, ens facilitava la col·locació a la farmàcia Sala. Hi vam anar a viure, jo també perquè era petit, però la meua germana va haver d'anar interna allà mateix, a les Josefinas de Sant Miquel. Això va durar fins els catorze anys, i en tinc molt bons records, amb l'Espasa-Calpe a disposició,

Cadenes migrants de cures: del Cinca Mitjà al pla de Bages

Les dones sostenint les vides, aleshores com ara

No sabem amb precisió estadística quantes foren les dones procedents de Binacet (Cinca Mitjà, província d'Osca) que arribaren a Manresa durant les tres primeres dècades del segle XX. Els censos decennals per a una població com Manresa no contenen la població per lloc de procedència o naixement però aquesta dada la tenim per la província de Barcelona i per les dones procedents de la província d'Osca: el 31 de desembre de 1920 eren 12.632. Hem fet una *estimació* i un *supòsit agosarat*. Sí que sabem del cert que la població total de Binacet aleshores era de 2.169 persones, i, la de Manresa, de 27.305 persones.

L'estimació: les dones de la província de Barcelona l'any 1920 eren 689.898, les manresanes 14.351 i en significaven el 2,08 %. Si la proporció de 2,08 manresanes sobre 100 barcelonines la traslladem a les barcelonines procedents d'Osca (12.632), obtindríem que 263 manresanes de 1920 serien procedents de la província d'Osca. El supòsit agosarat: ens podríem plantejar que el *sostre* màxim de dones procedents de Binacet i residents a Manresa el 1920 serien aquestes 263, sempre que totes les *oscenses* fossin *binacetenques*. Això podria ser, totalment o en gran part, perquè, llavors i ara, les migracions s'esdevenen en xarxes, formades per parentiu i amistat, i esdevenen un mecanisme social a través del qual es canalitza la informació i es minimitzen els riscos inherents a tota aventura migratòria.

Sigui com sigui, i fossin les que fossin –263 o menys–, la importància no rau en el nombre sinó sobretot en qui foren, què feren amb les seves vides i que esdevingueren manresanes. Fa cent anys, i abans, vingueren dones a Manresa, des de Binacet, a treballar *cuidant*, encara que llavors s'anomenés *servir*, i ara ho analitzem i anomenem economia de les cures. Amb el capitalisme industrial s'accentuaren les migracions camp-ciutat i la divisió sexual del treball, entre l'anomenat productiu i reproductiu (llegiu Sandra Ezquerro, Elba Mansilla i Amaia Pérez Orozco, entre d'altres). Manresa ha tingut i té *cadena de cures* –dones substituint altres dones en el treball de cuidar– esdevingudes amb migracions de tota procedència, primer de territoris propers, després més llunyans –Manresa, per al Cinca Mitjà, era un *altre món*– i ara arribant de tot el món: des del 2000 s'ha esdevingut l'arribada de dones del Marroc, Romania i de gran part d'Amèrica Llatina i també de Xina. «La història es repeteix, la geografia canvia» i, com molt bé ha definit i descrit Meritxell Rigol, ara les dones «cuiden entre dues terres». Per cert, a l'actual Binacet (1.575 persones, 723 dones) hi han arribat molts homes –sobretot de Mali i Gàmbia– que treballen a les cooperatives de producció i comercialització de fruita; però també, en menor nombre, hi han arribat dones pels reagrupaments familiars i d'altres, com de Romania, per cuidar la població envellida del municipi (el 24% té més de 64 anys). El sistema econòmic capitalista origina uns moviments migratoris perjudicials per a les persones,

territoris i natura dels llocs de sortida: no són *lliures eleccions* per l'aspiració d'aconseguir millorar la qualitat de vida, de les mateixes persones i/o de les seves famílies, sinó que les migracions *econòmiques* són *l'única opció* per a la gran majoria! El sosteniment de les vides –la humana i la del planeta– ha estat i està en els braços i mans de les dones i, essent un treball socialment no valoritzat com a treball real; els homes i el mercat capitalista són els grans absents en la corresponsabilitat en la provisió i la recepció de la cura de manera justa i digna. A les manresanes, nascudes aquí i allà, els cal justícia i equitat en el reconeixement històric per fer possible les vides, però, sobretot, per a les contemporànies allò que cal és un present i futur de vides lliures i dignes de ser *vivibles* i viscudes!

Retrocedim 100 anys. Segons el Cens de població de 1920, Manresa era la ciutat número 10 en població de Catalunya, amb Barcelona sempre a davant (710.335). A Manresa hi vivien 27.305 persones, i 14.351 eren dones (el 53%). Entre aquestes les 263 *oscenses* / *binacetenques*. Caracteritzem-les totes les manresanes amb les dades que tenim del cens (edat i estat civil):

– El 24'5 % eren menors de 16 anys, 3.515 i, així, 1.001 eren menors de 5 anys, 1.068 tenien entre 5 i 9 anys i 1.446 entre 10 i 15 anys. Per tant, 1 de cada 4 dones era una nena.

– 2.817 manresanes tenien entre 16 i 25 anys, i 1.400 tenien entre 21 i 25 anys. Per tant, prop del 20 % de les manresanes (1 de cada 5) eren joves. I d'aquella joventut: 5 noies de 16-17 anys estaven casades; 57 de 18 a 20 anys; i 476 (el 34%) de les de 21 a 25 anys també. 7 dones de 21 a 25 ja eren vídues.

– 2.628 manresanes tenien entre 26 i 35 anys. Per tant un 18% de les dones eren adultes joves. 1.542 tenien entre 26 i 30 anys i 1.086 entre 31 i 35. I quelcom molt important, el 54% de les dones de la ciutat era menor de 31 anys i el 62% menor de 36 anys. Cal tenir present que l'esperança de vida en néixer d'una dona catalana, al 1920, era de 43 anys. Per tant la mortalitat femenina era molt significativa, i no només perquè encara feia la grip del 1918!).

– El 55% de les dones de 26 a 30 anys estaven casades (856) i el 73% de les de 31 a 35 anys (798). 99 dones de 26 a 35 anys eren vídues.

– El 14% de les manresanes tenien de 36 a 45 anys (2.022) i un 75% d'elles estaven casades.

– 2.331 manresanes tenien entre 46 i 60 anys, i, a partir d'aquelles edats la viduïtat ja era significativa (el 20% de les 46 a 50 anys, el 27% de les de 51 a 55, i el 35% de les de 56 a 60).

– Només el 7% de les manresanes tenien més de 60 anys (1.038). La majoria tenien entre 61 i 70 anys (773), 238 dones tenien entre 71 i 80 anys, 25 entre 81 i 90 i 2 entre 91 i 100. Cap era centenària. El 53% de les dones de 61 a 70 anys eren vídues, el 69% de les 71 a 80, el 80% de les de 81 a 90 i totes les majors de 90 anys.

Xavier Rubio Cano, geògraf i demògraf. Cap de departament d'Economia Social de l'Ajuntament de Barcelona

Els cinc germans Martínez-Monter amb la seva àvia Trinidad Baldellou Sorinas (a la dreta) i la seva cunyada Pilar Monter Rúa, la primera de la família que va arribar a Manresa. A sota, Ascen Martínez Monter és professora d'anglès a la FUB i dirigeix l'empresa Cal Camper. És filla de Trinidad Monter Baldellou, que va venir a Manresa per servir a cal Caribú. Els seus pares encara passen tots els estius a la casa que tenen al barri del Pino, a Binacet.

llibres de farmàcia i botànica i fins i tot una col·lecció de cotxes a escala per jugar...!». Paral·lelament, Manuela Villamate farà bona amistat amb la mestressa, l'Angelina de la perfumeria que era al costat de la farmàcia. «Les coses anaven bé i vaig poder estudiar com a acollit als germans de la Salle, i fer el Comerç. Però als catorze anys ni podia compartir habitació amb la mare ni estalviar-me treballar: vaig entrar a cal Cantarell de les gasses i vaig anar a viure a dispesa, al carrer Sant Tomàs, cantonada Urgell, en una casa on ella era de Binacet i ell de Peralta de la Sal...». La família no es retrobarà fins quatre anys després, compartint un pis del carrer Talamanca i, poc després, cadascú emprendre el vol. «A finals dels setanta, quan entro en la lluita antifranquista, la relació s'espatlla una mica, i el meu feteig tampoc hi ajuda. Però el cert és que

la mare, d'un caràcter dur i tossuda, va cuidar sempre de nosaltres perquè no ens faltés de res». Josep Ramon Mora estudiarà el batxillerat nocturn i, després d'una llarga trajectòria sindical i política, avui encara està compromès a Càritas i CCOO. Té 72 anys, tres fills i tres nets i, en perspectiva, valora aquelles dones de Binacet, «que encara que de vegades eren molt tradicionals, d'esquemes fixos, també eren molt lleials i treballadores. Gent que va patir molt. I que va ser valenta quan la vida els empenyia a buscar nous horitzons».

Més Monters, que és la guerra!

Pilar Monter Rúa (Binacet 1915-Manresa 2002) ja va venir després de la guerra i això perquè els de casa Ronda s'escapaven de la repressió al poble. Els seus germans –eren set!– se n'havien anat a França «i només el més petit,

Manuel, es va quedar, perquè ell no tenia delictes de sang, va pensar... El resultat van ser quatre anys a la presó de Lleida!». Ens ho explica Ascen Martínez Monter (52 anys) de qui la Pilar va ser tieta-àvia. «Tothom va marxar. Els nois van anar a l'àrea metropolitana o a Mallorca, a la indústria, i les noies a servir. La Pilar Monter es va

Un passeig per Binacet

Hauria estat difícil acabar aquesta història sense una visita a Binacet. Tornar al poble i fer-hi un tomb, tot just per posar sobre el paisatge els records i les anècdotes. Els nets parlem més d'òides, les filles i fills amb molt més detall. D'entre nosaltres, Josep Manel Sorinas hi va viure els tres primers anys, i Josep Ramon Mora, fins als deu. També hi ha qui hi ha fet molts estius. Sigui com sigui, a Binacet hi ha cosins per tot arreu que s'afegeixen al passeig mentre, amablement, algú ens retreu que no haguéssim dit res abans, o que no disposem de prou temps per anar a veure parents. «Si n'anem a veure un, els altres encara els disgustarem més...», argumenta Josep R. Mora. Impossible. Luís Sorinas, que ha resultat ser un cosí d'aquells més renouers, li diu que a ca la cosina Pilar sí que hi ha d'anar, que és important. Sap que fa dècades que no es veuen i avui, a l'hora del cafè, ens hi presentarem. Surten els records, es lliguen informacions, i la trobada es fa curta. «Un altre dia avisa, i sobretot torna!».

Tornar a Binacet! A mesura que avancem pels carrers s'acumulen històries, des de la calle Unión, amb casa Cabana, tots els Sorinas retratats. Després, des de l'església per la calle del Medio l'un veu casa Sanz i al davant el forn on fan els *emparadones* –allà vivien el tio Javierre i la Paca, i a la cantonada nosaltres...– i tombem cap a l'escola Joaquín Costa. La calle del Muro, la de les Eras, el turó del Pino... Surten les festes de Santa Àgueda –el 5 de febrer, el dia en què les dones manen: es diria que aquest tros de país és netament d'encuny matriarcal i –ho discutirem– de propensió llibertària. El debat s'encalla quan, després d'una cantonada, ensopeguem amb una casa en obres, on havia viscut una *nòvia* irresolta. Ara la conversa girarà cap

a les festes majors, el record de *Las estrellas negras* i aquell cosí solista que va viatjar per tot l'Aragó. I al peu de la farmàcia ensopeguem amb Pepón –que es diu Manuel, però la casa marca. Treballava a Inecsa, a la carretera de Vic, i passa tots els estius al poble. «Yo ya estaba aquí cuando viniste de xiquet, la primera vez, te recuerdo en la Casilla». L'ha avisat la Trini Monter, que hi fos, que ella a darrera hora no podria venir-hi. Anem, en acabat, a buscar el dinar, davant d'un solar que havia estat cinema. El record d'un incendi. També el d'un suïcidi. El fred d'aquells hiverns, i la calor dels estius. El canvi amb el regadiu: de les olives als préssecs, fins a més de 30.000 tones anuals. Ara, si de cas, arriben migrants per la collita, més de 400! Havent dinat pujarem a la capella de Santa Anna per fer-nos-hi la foto, i després baixarem fins el nou embassament de Sant Salvador, formidable, que és de les darreres coses que va inaugurar Rajoy. Seria l'hora d'acomiar-se, però es veu que no es pot marxar sense plegar almenys quatre préssecs en un bancal del camí. Malacatonés. «Para, para, que en cogeremos unos cuantos». «¿Son tuyos?». Avia! Diuen que per quatre préssecs no hi ha d'haver cap problema. Bé vaja: «Si no son del mio joven es que son de un primo tuyo». I amb això l'encerten: sigui en primer o dotzè grau, a Binacet tothom deu ser cosí de tothom... I enriolats, i amb quatre préssecs a la bossa, engegum cap a Manresa: de Binacet a Binèfar encara hi deu haver les mateixes llambordes de després de la guerra. Però de Binèfar a Manresa, A22, A2 i C-25, tot és autovia. Cent minuts de rellotge. Com si diguéssim que es fa sol.

Ramon Fontdevila Subirana

Un grup de manresans ben diversos però amb una arrel comuna: Binacet. El cert és que n'hi podrien haver moltíssims més.

quedar a Manresa, a cal Serra, que era una casa al capdamunt de l'antic edifici Jorba, a Sant Domènec». Parlem d'algú escolaritzat, que molt aviat es casarà amb un treballador de Telefònica i que en pocs anys ja tenia una lleteria al carrer de Sobrerroca. Però la Pilar rebria un encàrrec: trobar feina per a la filla del seu germà Manuel, que s'havia casat amb Trini Baldellou i Sorinas. I n'hi van trobar, és clar: Trinidad Monter Baldellou (1945) també va venir a servir a cal Caribú, i va quedar instal·lada al capdamunt de l'edifici del Born. «Van ser tres anys servint allà, fins que coneix el meu pare, en aquest cas un mestre de la Renaixença, Ildefonso Martínez, i amb qui tindran cinc fills». L'Ascen és la més gran i la segueixen l'Alfons, l'Àngela i el Tomàs. Curiosament el germà més

petit, l'Albert –que té per padrina la Pilar– ara viu a Barbastre. Hi va tornar pel futbol, després de passar per la Masia i can Barça. Al final va acabar jugant al Barbastre aprofitant la casa familiar de Binacet, i al Montsó, i ara ja s'ha quedat instal·lat a Barbastre. L'Ascen hi recorda tots els estius de joventut, i encara hi torna cada any perquè hi troba els seus pares estiuant i un entorn «on tots som cosins, tots estem emparentats o ho sembla: jo era la 'prima' de tothom». Pel que fa a l'àvia Trini, se n'anà també un temps a Mallorca però de vídua va tornar a Manresa a fer d'àvia, i finalment a setanta anys encara va tornar a Binacet. Només la malaltia la va fer tornar a Manresa, i es va estar els dos darrers anys de la seva vida a la Residència d'avis del barri de la Sagrada Família.

Manuel 'Pepón' Delgado

Manuel Delgado Moreno també va néixer a Binacet, l'any 1946 i és de les darreres persones a migrar. Ara té 74 anys, està jubilat, i hi passa tots els estius. Va arribar a Manresa amb 24 anys, quan la seva mare, Pilar Moreno Javierre, havia enviadat. «Ella ja havia servit a Manresa de jove i, un cop vídua, vam anar a Manresa tots dos. Ella va anar a ca l'Armengou, i jo al taller de l'Inecsa, que era allà mateix, a la carretera de Vic, canviant pneumàtics fins a la jubilació!».

I fins als anys 70: els germans Calvo Barrau

Els germans Calvo Barrau són quatre i, llevat del Francisco que és el gran i es va establir a Binèfar, els altres tres viuen a Manresa: Asunción, Nicolás i Sergio. Són els fills de l'esquilador de Binacet, Nicolás Calvo Mora, i d'Ascensión Barrau Citoler. I, com els Monter-Rúa de casa Ronda, s'estaven al barri del Pino. L'Ascensión va ser la primera d'arribar, i ho va fer acollida momentàniament per una família de gent de Binacet. Abans havia provat Barcelona, a casa d'unes cosines, però se li va fer gros. A Manresa la mida li agrada més. «Tenia setze anys i vaig estar-me'n set amb les monges del Joc de la Pilota, i em vaig anar espavilant des d'una primera feina a l'hotel San Domingo». L'Ascensión anima a venir el Nicolàs que també seguirà el ram de l'hostaleria. «Quan finalment compartirem pis, allà al carrer de Sant Andreu, també farem venir el petit,

la xixo
Guimerà, 46 Passeig Pere III, 10

PINTURES LAMINATS DECORACIÓ

EL TALLER

MARCS MIRALLS OBRA GRAFICA

Mel. 13 - 08241 MANRESA. Tel. 93 872 65 58

Fax. 93 872 85 93 eltallerscp@gmail.com

Manuel Delgado parla amb Josep Ramon Mora i Josep Manel Sorinas, davant les germanes Ribas: ens esperava per sorpresa a Binacet

Ascensión Calvo Barrau,
38 anys al capdavant d'El Mesón
Nicolás Calvo Barrau,
33 anys portant la cuina de l'Atenes
Sergio Calvo Barrau,
a la cafeteria i restaurant Millennium

el Sergio, i plegats vam obrir el restaurant el Mesón». D'això fa més de quaranta anys, i val a dir que només l'Ascen, que ja en fa tres de jubilada, va aguantar els 38 anys d'història d'aquell popular restaurant.

El seu germà Nicolás va arribar a Manresa el 1978, amb 22 anys, acabat el servei militar: «Vaig venir amb la meva mare, amb tren, i com que ja tenia experiència a l'hostaleria, tenia mig emparaulada feina a l'Òscar, però va passar que en arribar, amb la mare ens vam asseure al quiosc del Quimet, al Passeig. I aleshores el senyor Quimet es va interessar per nosaltres, i quan va saber que volia ser cambrer ja no em va deixar marxar: es va ocupar de tot i fins aquell mateix primer dia em va trobar una habitació al carrer Vilanova» El Nicolás va passar per Las Vegas i el Quiosc Quimet: «Acostumat a Binacet, al principi em feien molta por

els cotxes quan entraven pel passeig». Després vindrà el primer Farolillo, fins que els tres germans van fundar el Mesón. «Però era jove i volia veure món, i em vaig afegir a un equip de restauració del Ruiz Mateos. Li vaig servir molts cops l'esmorzar! A l'estiu anàvem a Menorca i a l'hivern a Candanchú, Núria o Masella. La veritat és que ens ho passàvem de puta mare però finalment vaig tornar». Ara el Nicolás fa 33 anys que porta la cuina de l'Atenes, des del primer dia, i és a punt de jubilar-se. Allà només se'l coneix com el *manyó*, i tot sovint s'arriba a Binacet. «Hi tenim la casa i els pares enterrats, i el germà gran a Binèfar. Almenys hi anem cada Nadal, a buscar *emparadones*, que són unes coques amb carabassa típiques i molt bones». El Sergio, el seu germà, tampoc no s'ha mogut del gremi, i us atén cada dia de cada dia al restaurant i cafeteria Millennium, al capdavant del carrer Francesc Moragas.

FIBRACAT

POSSIBLEMENT EL MILLOR INTERNET DEL MÓN

internet

fix

mòbil

televisió

futbol

www.fibracat.cat

1711

T'ESTIMES?

**ALS AJUNTAMENTS
CONSORCIATS, DE
MITJANA, CADA PERSONA
GENERA 300 QUILOS
DE RESIDUS CADA ANY.
IMAGINES L'ESPAI QUE
OCUPARIEN A CASA TEVA?**

CONSORCI DEL BAGES
PER A LA GESTIÓ DE RESIDUS

ecovidrio
ENTIDAD SIN ANIMO DE LUCRO

ecoembes

Oumlal El Ouali

Marroc

Ferran Sardans

«Hem pintat un mural al carrer Na Bastardes per eliminar rumors que ens vinculen amb la delinqüència»

Em dic Oumlal El Ouali, tinc divuit anys i soc de Larraix, una ciutat portuària del nord-oest del Marroc. Amb tan sols setze anys vaig decidir buscar un futur millor més enllà del meu país; el camí no va ser fàcil, però agraeixo la sort d'haver sobreviscut

al mar i d'haver trobat una nova vida a Europa, amb oportunitats i millors perspectives. Vaig haver de pagar una bona quantitat de diners per tal de poder creuar els catorze quilòmetres que separen l'Àfrica d'Europa a l'estret de Gibraltar. La cruesa del viatge en pastera va durar tretze hores. El primer contacte que vaig tenir amb l'aigua del mar va ser nedant per agafar la barca. «Cap a un futur millor», recordo que cridàvem per donar-nos ànims mentre travessàvem el Mediterrani.

Va ser un trajecte complicat i amb unes emocions molt fortes, però quan finalment vam arribar a Andalusia recordo que tothom estava esperançat i content. Després, les coses es van posar difícils. Vaig estar una setmana en una comissaria, més endavant ens van moure a un centre d'emergències i finalment a un centre d'acollida a Arcos de la Frontera. En sortir-ne vaig agafar un autobús amb direcció a Madrid, on vaig estar només un dia, i en vaig agafar un altre cap a Barcelona. A Andalusia tothom em deia que a Catalunya hi havia més oportunitats i més formes de tirar endavant, perquè hi ha més opcions per estudiar, fer voluntariats, treballar...

Quan vaig arribar a Barcelona vaig estar unes hores a comissaria. Després em van portar a un centre d'emergència durant dos dies i a continuació cap al Masnou dos mesos. Aleshores em van enviar al centre d'acollida de Canet de Mar durant nou mesos més i l'any passat vaig tenir la sort d'arribar a Manresa. Em faltaven uns mesos per complir els divuit anys, quan ja no et pots acollir als centres de menors. Vaig decidir venir-hi perquè hi havia diversos projectes interessants als quals em podia acollir i podia començar una nova vida amb uns horitzons més esperançadors.

Fa poc més d'un any que estic vivint a Manresa i la trobo una ciutat molt bonica i amb un teixit associatiu molt important, que m'ajuda molt a trobar iniciatives interessants i poder crear un cercle de coneixences molt enriquidor. Aprendre el català no m'ha estat difícil i em sembla una eina imprescindible per formar part d'una comunitat que m'ha ajudat molt a créixer com a persona. Formo part de l'Agrupament Escolta i Guia La Salut de Viladordis i he participat en el teatre social que organitza l'Ajuntament. Aquest estiu, juntament amb uns altres nou joves de centres de menors no acompanyats, hem dissenyat i pintat un mural al carrer Na Bastardes amb l'objectiu d'eliminar rumors que ens vinculen de forma generalitzada amb la delinqüència. També sóc voluntari de la Creu Roja i he fet diversos cursos: d'electricitat, d'auxiliar sanitari i d'informàtica. La vida m'ha ensenyat que no hi ha res etern i que cal adaptar-se als canvis, així que ho intento aplicar al meu dia a dia: m'imagino el meu futur a Manresa, alhora que sóc conscient que tot canvia constantment.

Moltes gràcies per ajudar-nos a renovar elpou.cat!

Gràcies al centenar de persones i empreses que ens heu ajudat a fer-ho possible, la renovació del nostre lloc web: elpou.cat ja és una realitat des del 2 de setembre.

Marc Aloy Guàrdia
Maria Roser Artigas Sellarès
Joan Aurich Casals
Joan Badia Guitart
Jordi Badia Guitart
Joan Badia Pujol
Glòria Ballús Casòliva
Teresa Bayona
Sílvia Berengueras Gómez
Joan Bitlloch Clua
Hans Bosch
Núria Brugarolas Camps
Joan Cals Torres
Jordi Camprubí Casas
Josep Camprubí Casas
Llorenç Capdevila Roure
Pere-Joan Cardona Iglesias
Anna Carrera Singla
Isidre Casals Ribas
Jaume Castellà Pich
Carles Claret Vilaseca
Joan Closas Junyent
Maria Teresa Clotet Masana
Montserrat Clotet Masana
Teresa Comas Riu
Jordi Corrons Boix
Ignasi Cuadros Vila
Núria Cuadros Oller
Pere Culell Oliveras
Carme Dalmau Bacardit
Diari Liffey (www.liffey.cat)
Fina Espinalt Casajuana

Carles Esteban Garcia
Dolors Estrada Carbonell
Jordi Estrada Carbonell
Antoni Fernández Ayuso
Cèlia Fíguls Montaña
Aina Font Torra
Clara Fontdevila Puig
Jana Fontdevila Puig
Ramon Fontdevila Subirana
Àngels Fusté Gamisans
Francesc Garcia Lafarga
Felip González Martín
Paulí Gros Santasusana
Carles-Jordi Guardiola Noguera
Jaume Gubianas Escudé
Carles Guixé Gonfaus
Josep Huguet Biosca
Imma Junyent Pubill
Robert Martí Ferrer
Josep M. Mata-Perelló
Montepio de Conductors
Agnès Montfort Pintó
Joan Morros Torné
Xavier Obradors Berenguer
Josep M. Oliva Muixí
Joan Orriols Padrós
Conxita Parcerisas Estruch
Marta Perarnau Soler
Ignasi Perramon Carrió
Xavier Perramon Ferran
Maria Picassó Piquer
Joan Piqué Serra

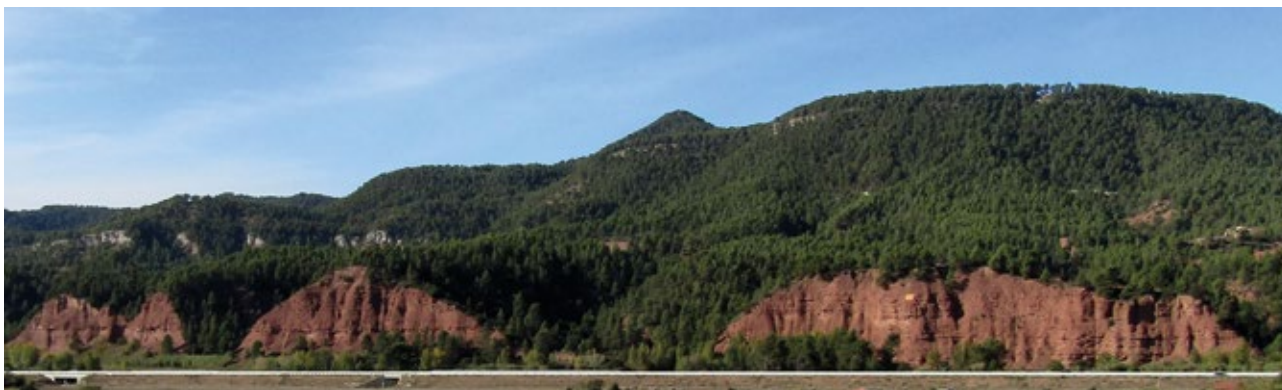
Marta Poch Rossell
Ferran Prat Puig
Loreto Prat Picas
Marc Prat Puig
Anna Puig Artigas
Jaume Puig Ibáñez
Joví Puig Soler
Laia Puig Junyent
Marina Puig Carrera
Núria Puig Artigas
Xavier Puig Pujol
Jaume Quintana Tort
Ramon Radó Trilla
Montserrat Rosell Martí
Marta Salmeron Llopart
Ferran Sardans Serra
Jordi Sardans Farràs
Ignasi Segon Comellas
Montserrat Selga Brunet
Isclé Selga Jorba
Núria Selga Jorba
Àngels Serentill Aubets
Laura Serrat Casamitjana
Albert Solé Torné
Judit Soler Peinado
Carla Soler Sabanés
Marta Torra Oliveres
Teresa Torra Oliveres
Josep M. Torredelot Diars
Jordi Vila Prat
Joan Vilamala Terricabras

Estem segurs que els lectors agrairan la millora estètica, la nova estructura del web i el fet de poder-hi navegar còmodament des de dispositius mòbils.

Els cingles de la Gavarresa

Josep M. Mata-Perelló / Josep Girabal Guitart
(Geoparc Mundial UNESCO de la Catalunya Central)

Passant per l'Eix Transversal a les envistes d'Artés, criden l'atenció un seguit de cingles de color vermell intens que hi ha a l'altre costat de la Gavarresa. Fa uns 34 milions d'anys aquesta zona formava part d'una gran plana que cap a ponent s'eixamplava per l'actual Aragó i arribava fins a Navarra; el Pirineu tot just s'estava formant i les muntanyes que teníem més a prop eren on ara hi ha el Vallès, des d'on baixaven cap a aquí els rius i rieres. Montserrat i el Massís de Sant Llorenç encara no s'havien aixecat. En aquella plana el clima era tropical, calorós tot l'any, amb fortes pluges estacionals i llargues sequeres, els rius sovint estaven totalment secs però quan revenien arribaven a la plana carregats de sediments. La grava i la sorra corrien per les lleres i tan sols arribaven on l'aigua tenia prou empenta, mentre que l'aigua sortida de mare inundava tota la plana de forma tranquil·la, tan sols amb força per arrossegar-hi sorra fina, llim i argila. Com que aquella plana no tenia sortida al mar l'aigua acabava en llacunes temporals o permanents que hi havia a les parts més baixes de la conca. Cada inundació deixava aquí una nova capa de sediments que passada la pluja s'anaven asseccant i durant la llarga estació seca l'exposició al sol, la calor i l'oxigen de l'aire oxidaven el ferro que contenien aquells materials, que quedaven acolorits per aquest òxid. Aquells sediments, ara consolidats, els veiem als cingles convertits en lutites i gresos, testimoni de les inundacions i sequeres que es van anar repetint durant centenars de milers d'anys, amb un gruix que arriba als 1.000 metres. Es tracta de roques sedimentàries continentals, ja que els sediments que les van originar no es van dipositar al mar sinó terra endins.

Aquesta unitat geològica es va batejar com a Formació Artés, però aquests materials els trobem en molts llocs del Bages i el Moianès. Per què hi ha aquest reguitzell de cingles germans? Fa molts milers d'anys la Gavarresa encara no havia excavat tan profundament la vall i en aquesta zona la riera passava més al sud; durant l'Holocè, el darrer període geològic, s'ha anat desplaçant cap al nord mentre que aprofundia la vall, deixant per on passava terrenys al·luvials, els més antics dels quals són a prop de la població d'Artés, i els més moderns a la Plana dels Rials, just al davant dels cingles. A les graveres de la propera Serreta s'han explotat aquells materials durant molts anys. En el seu desplaçament cap al nord la riera ha anat retallant la base del que s'anomena les costes de Vilassoleiat, on els torrents que en baixen han excavat les petites valls adaptant-se al nivell de la Gavarresa, mentre que els interfluvis han estat tallats per la riera formant cingles. Els balços són de formació recent i la seva evolució és geològicament ràpida: els materials són poc resistents a l'erosió; si la riera passa pel peu del cingle el va excavant formant una balma que s'esfondra aviat, el runam cau a la llera i a la propera crescuda l'aigua se l'emporta, el procés continua i el balç manté la seva verticalitat.

Nom del paratge: Cingles de la Gavarresa. **Situació geogràfica:** A la riba dreta de la Gavarresa, prop d'Artés. El camí més practicable és el que porta des de la carretera B-431 a la masia de Fussimanya, des d'on ens hi podrem acostar. **Situació geològica:** La zona forma part de la Depressió Geològica de l'Ebre. **Importància geològica:** Són talls geològics naturals que permeten l'observació d'unes de les roques sedimentàries continentals més característiques del Geoparc. **Materials geològics:** Gresos i lutites d'origen continental. Sovint s'hi observen vetes i nòduls de guix. **Edat de la formació:** La roca es va originar a finals del període Eocè i principis de l'Oligocè i els cingles són recents, només tenen uns milers d'anys. **Curiositats:** Es va batejar com a Formació Artés per la proximitat d'aquesta vila, tot i que els cingles pertanyen al terme de Sallent.

Decorats de vacances

Ignasi Cebrian

quest estiu, passejant per diferents espais naturals, he pogut observar clarament que la natura s'ha convertit en un mer escenari per a molts ciutadans. Un escenari o decorat on els nous *ecoturistes* representen part de les seves vides

o aventures sense ser conscients que la natura és *viva*, estructurada per moltes espècies interrelacionades entre elles i amb les nostres intervencions. I on qualsevol activitat que s'hi faci té repercussions.

Estem acostumats que els béns naturals siguin senzills instruments per al nostre ús o abús, a la disposició dels nostres capricis. De la mateixa manera, els espais naturals han esdevingut una ornamentació amb l'única finalitat de guarnir la nostra vida. Així se'ns mostra la natura, la bellesa natural és només un element més de les nostres històries. A alguns els és indiferent la bellesa intrínseca. La natura és un instrument refinat dels humans per fer bonic. Estem habituats a una trivialització brutal de la natura amb les imatges. Publicitat, documentals, fotografies... mostren natures prístines, sense ganes d'entendre que hi ha darrere, només decorats.

Aquesta percepció equívoca de la natura promociona un turisme insostenible. Mata la gallina dels ous d'or. Alguns exemples: *excursionistes* de muntanyes pirinenques que caminen cridant com energúmens sense respectar els silencis de la natura o que es banyen en llacs i gorgs de muntanya com si estiguessin a la banyera de casa seva. O fan pícnic com si estiguessin a peu de camí o carretera, i deixen tota la brossa, com si a la muntanya passessin camions de recollida d'escombraries, i es comporten com si aquell espai fos seu. O el cas més evident de decorat, aquells per a qui l'única finalitat de la sortida és fer-se una *selfie* per dir que hi han estat. Tenen l'escenari perfecte, només hi falta l'actor. Ells hi són perquè els han venut un decorat de vacances sense importar-los on són i quines peculiaritats naturals fan que aquell tros de terra sigui considerat un parc natural.

Com frenar això? Primer, caldria no desapropiar l'aparença, la bellesa, de la natura com a atractiu. I, segon, com a estratègia imprescindible, s'hauria d'aprofundir sobre les

Postal de vacances, Roques de Benet (Parc Natural dels Ports)

històries que s'hi esdevenen, percebre i entendre els processos, interrelacionats i a vegades únics, químics, físics i geològics. Per això una opció a llarg termini és l'educació ambiental que implicaria un canvi radical en com mostrem la natura en les nostres societats dins dels mitjans de comunicació. A curt termini, caldria limitar els accessos i les activitats en els espais naturals.

A photograph of an elderly man with glasses and a striped shirt, sitting in a wooden chair in a library. He is surrounded by bookshelves filled with books. The text is overlaid on the bottom left of the image.

«Les coses són prou complicades perquè no tinguem la capacitat d'entendre-les»

JACINT CORBELLÀ CORBELLÀ

Jordi Sardans
Fotos: Isidre Casals

Metge investigador de contaminació alimentària, de responsabilitat sanitària i professional, expert en toxicologia, estudiós de la història de la medicina i impulsor de la historiografia mèdica catalana. Membre de diferents d'institucions acadèmiques del país, durant trenta anys ha estat director de la revista *Gimbernat*. Va ser cap del servei de Toxicologia de l'Hospital Clínic i, des del 1976, director de l'Escola de Medicina del Treball de la UB.

istoriadors com Josep Termes han escrit sobre la col·laboració del seu pare amb els sindicats verticals

franquistes. En té alguna referència?

—Sé que li han criticat el fet que li fessin una proposta per tornar. Va anar a França sol fins que la família el va poder localitzar com passava amb molts exiliats. El meu oncle també estava sol i la mare, l'àvia i jo vam marxar just abans de l'entrada dels franquistes a Manresa, el gener de 1939. Havia sentit dir que vam entrar a França el 5 de febrer. L'oncle, més aviat conservador, feia teatre als Carlins. Els meus avis havien estat políticament carlins al segle XIX. El pare decideix tornar quan veu la

pressió dels alemanys que envaeixen França i agafen els exiliats espanyols que treballaven als camps. En una de les tendes del camp de concentració hi havia Jaume Real Ventura, que era nebot de l'àvia. Vivia amb el seu germà Joan, que era barber i va ser considerat desertor de l'exèrcit franquista. Jugava amb el pare a escacs, fins que els alemanys el van fer presoner i el van enviar als camps de concentració: no va tornar mai més. Vam tenir la possibilitat d'anar a Mèxic, però l'àvia va dir que no, que no volia morir lluny del seu fill, Josep Corbella Ventura, germà de la mare. La pressió forta familiar va ser quan li va dir a la meua mare: 'si em deixes emportar el nen, accepto retornar a Espanya', i així ho vam fer, amb repressió dura contra els exiliats republicans espanyols; pels perills de la

guerra mundial, i per la meua àvia que no volia deixar el fill sol a Espanya.

—Concretament, quan va tornar a Catalunya?

—Nosaltres (l'àvia, la mare i jo) el novembre de 1940 a Terrassa, ja que ens van desaconsellar anar a Manresa, on ens havia pres la casa un tal Ferrer; l'oncle va treballar a l'Agència Mora fins que es va jubilar. Sort en vam tenir. El meu pare més tard, crec que el 1941, però no ho sé exactament, perquè quan jo era petit sempre m'havien dit que era a França. Sé que va estar amagat en un pis del carrer Martínez de la Rosa de la vila de Gràcia, que ho preferia abans d'estar en un país on manaven els alemanys. Crec que no es va *col·locar*, va viure amb males condicions i no podia mantenir la família perquè no treballava.

Partit Laborista

—Quina va ser la participació del pare en el Partit Laborista?

—El gener de 1945 el va anar a buscar la policia al carrer Martínez de la Rosa i no el van trobar per casualitat. Havien preguntat a la portera si el coneixia i els va dir que sí, que de vegades venia, però que s'estava a Manresa. Es tractava del meu oncle, es deien igual. No van regirar la casa. Quan es van adonar que s'havien equivocat van venir a Manresa el dia 4 i es van endur el meu tiet. Alguna vegada acompanyava el meu pare i sabia on s'aturava. El president del Partit Laborista (PL) es deia Joan Salvà i el meu pare n'era el vicepresident, però el partit no pintava gran cosa. En canvi, gent de dreta volien intentar una restauració monàrquica, recolzats en elements del PL. En van detenir bastants, que van ser jutjats, però al cap de deu anys en van decidir l'absolució, suposo perquè alguns dels implicats eren del règim franquista. Alguns del PL es van reunir a Estoril amb Don Joan, però les negociacions van fallar. Abans de morir, m'havia explicat que hi havia compromès algun capità general, que volia fer entrar Joan III per Extremadura.

—Tenia papers oficials el seu pare?

—No. Va entrar clandestinament. Va viure molt temps amagat en un barri de Gràcia. No tenia domicili oficial ni cap document fins dos anys abans de

morir, el 1972. Quan ja havien passat trenta anys de la Guerra i jo encara era metge forense per oposició a Barcelona, parlant amb un jutge amic, em va solucionar el problema. Va ser l'únic document que va tenir.

Metge forense

—Com es va anar introduint en el món de la medicina professional?

—Quan estudiava medicina vaig entrar a la càtedra d'Anatomia Patològica i vaig ajudar, i aviat fer, autòpsies clíniques, dels malalts que morien a l'Hospital. S'hi aprenia molt. En acabar la carrera em vaig apuntar a les primeres oposicions que van sortir i les vaig aprovar l'any 1962, aconsellat per l'amic manresà Ribes Muijal. També vaig fer oposicions a metge de l'ajuntament, on vaig estar-hi onze anys. Més tard vaig fer les del *Seguro*, en l'especialitat de Pediatria. Era la feina més ben feta perquè normalment arreglaves malalts que tenien problemes senzills. El més important era vetllar perquè els nens estiguessin ben vacunats.

—Com a professor ha estat dins la medicina legal, fins i tot quan s'especialitza en història?

—Les càtedres de Medicina Legal van començar el 1843, a Madrid i Barcelona. Explicaven a més de la medicina forense la higiene pública, que comprenia les normes de sanitat. Després es van anar separant, fins arribar a una Higiene independent. De la Medicina Legal se n'han separat com a branques la Toxicologia, la Psiquiatria i la Medicina del Treball. Ara el contingut de les matèries del departament és molt extens.

—És expert en contaminació ambiental per metalls?

—Quan vaig dividir la càtedra, entre Medicina Legal i Toxicologia, aquesta encara era molt àmplia. Va començar

amb l'estudi d'intoxicacions intencionades, amb dosis altes: emmetzinaments criminals, suïcidis... Després en dosis més petites, com ara patologia per medicaments. Ara ja en concentracions petites i repetides. Perill en alguns treballs: mines, alguna indústria... Durant anys els més importants van ser alguns metalls: plom, mercuri i alguns dissolvents com el benzè. Així vam estudiar la patologia per metalls. El seu estudi formava part de la Medicina del Treball. L'especialitat en si no es considerava gaire important, perquè no era directament clínica sinó preventiva, però ha servit perquè molts professionals trobessin després feina com a metges d'empresa. M'hi vaig dedicar des del 1970 al 2007.

—Abans, però, també havia treballat a la Facultat de Reus?

—Vaig dividir en dues les càtedres de Medicina legal i Toxicologia, coincidint en què les facultats de Medicina s'omplien, de manera que es van fer les delegacions de Reus i Lleida. Com a degà de la Facultat vaig ajudar un grup de Reus incentivant-los a fer tesis. Van començar amb níquel i cobalt i van seguir amb aspectes tòxics de metalls i, pel que fa a les persones, la incidència del plom en les dents. Van anar a congressos on van presentar comunicacions, fins al punt que Josep Lluís Domingo és catedràtic de Toxicologia i Salut Medioambiental a la Facultat de Medicina de Reus de la Universitat Rovira i Virgili, i és el toxicòleg espanyol amb més currículum.

Covid-19

—Es podia preveure la covid-19?

—Sí. A començament dels segle XXI ja hi va haver un primer ensurt, la que ara es coneix com a covid-1. Vam ser molts que vam dir que el problema important seria quan hi hagués un virus que es contagiés per via respiratòria. No ens ho hem agafat prou seriosament i es

complicarà i s'allargarà. Hi ha alguna cosa millor que tenir la gent tancada a casa per no contagiar-se? Fa anys deien 'contra els contagis renteu-vos les mans'. Ara et diuen: 'estigui aïllat i no estigui en contacte amb d'altre gent, mantinguem la distància i posem-nos mascareta'. Ara hi ha molta pressa per fer negoci amb la vacuna. Les coses són prou complicades perquè no tinguem la capacitat d'entendre-les.

—El metge té responsabilitat sanitària?
—Sí, en un primer nivell, el metge que fa alguna cosa mal feta té responsabilitat individual, que ara es trasllada al treball en equip, que permet diluir responsabilitats. En segon lloc, la institucional, de l'estructura hospitalària o de gerència que no dona al metge les condicions

«Les medecines naturals preventives estan en creixement mundial, tot i que el Col·legi de Metges s'hi posi en contra»

necessàries per treballar. Quan hi ha reglamentacions molt estrictes (sobre espais, capacitat, distàncies...) sovint no es poden complir. I, en tercer lloc, la política, que té la culpa de la manca de dotacions quan hi ha una epidèmia.

—Quin hauria de ser el paper dels col·legis de metges?

—Defensen institucionalment una part de la responsabilitat. Com es podien atendre 60 visites en una hora? Quants metges es queixaven de tenir massa feina? Per què en lloc d'una, no se'n feien dues, que eren les hores reservades? No hi van haver queixes dels col·legis contra les males condicions de treball. Ara els problemes es resolen d'una manera més sibil·lina. Abans els peritatges es feien al camp de la medicina, ara al dels advocats, que presenten recursos i s'allarga la solució dels problemes. Total: els col·legis de metges han acabat pactant amb les companyies d'assegurances, sobretot per retirar acusacions penals i solucionar-ho amb peritatges. El joc ha passat a la facultat d'Economia.

—Quins han estat els corrents ideològics de la Medicina?

—La Medicina ha evolucionat tot seguint el pensament dels grans metges, que en l'antiguitat es resumeixen en les obres d'Hipòcrates i Galè, amb un

gran compendi de medicina que va regir tota l'Edat Mitjana. Adaptada pels àrabs, encara s'explicava a la Universitat de Cervera el 1800, quan ja s'havien introduït nous coneixements d'anatomia, de fisiologia, química i física que han anat canviant les idees sobre les malalties. Hi havia organicistes, espiritualistes als segles XVII i XVIII, en canvi a partir del XIX hi ha la fisiologia i la bioquímica, després la genètica, la microbiologia i ara els virus. La psiquiatria als EUA va ser fins fa uns quinze anys pràcticament dominada pels corrents psicològics, amb gran pes de la psicoanàlisi. En canvi Alemanya era molt més organicista.

—Es va especialitzar en suïcidis?

—En una època, oficialment no n'hi havia gairebé cap, perquè els amagaven.

Els suïcidis han format una part important de la feina del metge, encara que es diagnosticuessin poc. En el segle XX, s'han pogut fer estudis epidemiològics. Avui els estudis sobre suïcidis són més importants des d'altres camps (psiquiatria, sobretot la prevenció), diagnòstic precoç de tendències suïcides en adolescents, fins i tot en nens.

Història

—Com va anar el treball sobre la *Història de la Medicina Catalana*?

—S'acaba el 2014, en què va trontollar la visió que fins llavors teníem de la medicina. Des que vaig acabar la carrera, vaig tenir una plaça com a ajudant d'història de la Medicina. Participo en Congressos, des que el 1967 se n'havia de fer un a Barcelona. El doctor Ramon Sarró, una de les persones més intel·ligents que he conegut, ja que pensava com un llamp de ràpid i s'adonava molt de pressa de cada situació, va presentar una història de la Psiquiatria. Des de Salamanca no van acceptar les dues ponències i van suspendre el congrés. El doctor Calbet i jo vam parlar amb Sarró i vam començar a fer reunions mensuals a casa seva i després setmanals, que van servir per organitzar un congrés molt maco, amb 230 comunicacions. Era en temps de Franco i vam haver de demanar permís al Govern Civil, que el

va concedir. *La Vanguardia* va escriure una pàgina diària durant la setmana del Congrés. Al cap de cinc anys, se n'havia de fer un altre a càrrec del ginecòleg Manuel Carreras Roca, germà del Pere, que havia estat cap de Falange a Manresa. Com que no s'atrevia el vaig demanar i l'hem anat fent fins arribar als 21...

—Ha recorregut molts arxius de la geografia catalana?

—Sí. D'arxius n'hi ha de grossos (Facultat i Universitat, o el de l'Acadèmia de Medicina, el de Sant Pau) que són inabastables; i petits, que són els que ara toca mirar. Al de la Paeria de Lleida no s'hi troba gran cosa, al Priorat tampoc hi ha gaire material. Calbet s'ha entretingut mirant notícies sobre medicina de la premsa diària, però ha acabat recollint esqueles, pràcticament. A més de Lleida, Girona o Reus, ens calen treballs de Medicina comarcal, de la Garrotxa o el Bages. Josep M. López Piñero, que va estar un temps amb nosaltres, va crear una escola molt activa al País Valencià, així com Lluís Garcia Ballester.

—També va ser director del Seminari Pere Mata. Com es va formar?

—A través de la càtedra de Medicina legal, de la UB. La nostra voluntat era poder editar llibres. Es va constituir justament en el centenari de la seva mort. Mata era un metge progressista de Reus, catedràtic de Medicina legal, toxicologia i psiquiatria. Ha editat més d'un centenar d'obres, entre els volums de la revista *Gimbernat* i moltes monografies. Ha servit perquè bastants metges d'aquí tinguessin la possibilitat de publicar obra.

—Com valora els 35 anys de director de la revista *Gimbernat*?

—Ara la porta el doctor manresà Lluís Guerrero, que li ha tret el concepte de catalana i l'ha deixat en revista d'història de la medicina i de la ciència. Aquests anys han servit sobretot per recollir les actes dels congressos d'història de la medicina catalana. Es finançava gràcies a la gran quantitat d'alumnes de l'Escola de Medicina del Treball. Ara, a sobre, no tenen diners.

—És membre de l'Institut d'Estudis Catalans des de 1999, oi?

—Sí. És una institució força prudent

però actualitza i fixa la llengua. Alguna vegada surt a l'opinió pública, amb una discreta polèmica, com en el cas dels accents diacrítics. Ara encara saben distingir entre el que és normatiu i el que és aconsellable. Discussions com *arrítmia* o *otorrino*, no tenen sentit. Van deixar quinze accents diacrítics: *sòl* i *sol*; quan dic el *sol* sense accent miro enlaire, però si miro a terra té accent. Tot i així, és clar que l'Institut d'Estudis Catalans és l'Acadèmia de Catalunya, creada a casa, per tant, és l'única que val la pena teòricament. No es pot abandonar perquè seria una pèrdua cultural important. Hi he pu-

blicat *Metges i Medicina d'Occitània, Científics del Priorat*, amb Edelmira Domènech, i una semblança biogràfica sobre Antoni Esteve.

—Com està el *Diccionari biogràfic de metges catalans*, amb Josep M. Calbet?

—Vam publicar el primer volum de 1981 a 1983 i ara n'hauria de sortir la segona edició, però Calbet s'hi oposa, perquè diu que és l'obra de la seva vida. Amb 40 anys hi ha hagut feina d'organització, passar les tesis a fitxes, suggerir treballs, i ara no vol compartir-ne l'autoria. Si no trobem una solució haurem de pensar en una pàgina web.

—És embre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona des del 1985?

—Sí. Ara emèrit. Creada el 1770, és des de la primera meitat del XIX, l'organisme sanitari més important de Catalunya, perquè no hi havia facultat de medicina a Barcelona i feia la feina dels actuals col·legis de metges i els dictàmens judicials. A la segona meitat del XIX, els catedràtics de facultat van passar a ser membres nats de l'Acadèmia, fins que van veure que n'hi havia pocs a l'Acadèmia. Vam estudiar comarques com la Medicina de la Vall d'Aran des de l'Arxiu de la Reial Acadèmia de Medicina de Catalunya, amb Àngels Gallegos i Marc Xifró.

el perfil

Jacint Corbella Corbella neix al número 26 de la carretera de Cardona de Manresa, en una casa on als baixos feien espardenyes, el 25 de gener de 1937. El seu pare, Josep Corbella Suñé va néixer a Solsona i va ser alcalde de Manresa des del 19 d'octubre de 1936 fins al 31 de maig de 1938, en què van cridar la seva lleva per anar al front de guerra. S'exilia a França i fa de cambrer i de pagès a la granja La Ferté, quan surt del camp de concentració d'Argelers. La seva mare, la manresana Teresa Corbella Ventura, era cosina del seu pare i es portaven dotze anys. A l'exili treballava en una fàbrica de guants i pantalons a Millau. Jacint Corbella comença els estudis a l'Acadèmia Pla del carrer Carrió de Manresa. Va fer l'ingrés de batxillerat lliure i va entrar a l'institut Lluís de Peguera. Va estudiar francès amb Madame Chantel, d'Àlvèrnia, que vivia a la plaça Fius i Palà. Va tornar a Manresa, als anys 80 per visitar el seu oncle Josep Corbella Ventura i tots dos freqüentaven les xerrades que el Centre d'Estudis del Bages feia els dissabtes a la tarda a l'Arxiu Comarcal. Pocs anys abans, amb Vilà Valentí, Manel Riu i algun altre formava part del jurat dels premis Oms i de Prat, que atorgava Caixa Manresa, els responsables del qual els anaven a buscar a Barcelona, on viu des del 1948. Acaba el Batxillerat, estudia Medicina i es llicencia el 1960 per la Universitat Central. Durant mig any va treballar d'auxiliar administratiu al Banc de Bilbao. Amb Xavier Vilanova s'especialitza en dermatologia, però n'exerceix poc temps. El 1962 passa les oposicions a metge forense i es doctora el 1965, amb la tesi *Antecedents històrics de la medicina legal a Espanya*. Casat amb Edelmira Domènech, psiquiatra barcelonina, han tingut quatre fills: Paco, funcionari informàtic de l'Arxiu de la Corona d'Aragó; Edelmira, professora de música infantil; Josep, periodista de *La Vanguardia* i Teresa, professora titular d'Estadística a Econòmiques de Reus.

Des del 1976 és catedràtic de Medicina legal i va ser nomenat director de l'Escola de Medicina del Treball de la UB. Fa

gestió com a degà de la facultat de Medicina de 1979 a 1982, època en què es fa la limitació d'entrada. Des del 1984, és catedràtic de Toxicologia i va crear un centre d'informació toxicològica a la UB. Va ser docent a les facultats de Medicina i Farmàcia, i vicerector de la UB de 1986 a 1988, amb Josep M. Bricall. Impulsor de la historiografia mèdica catalana, n'ha estudiat els corrents ideològics i les preocupacions socials dels metges. És membre de la Reial Acadèmia de Medicina de Barcelona, des de 1985 i de l'Institut d'Estudis Catalans des de 1999. L'any 1990 va rebre a Manresa el Premi Bages de Cultura. Va formar part de l'Acadèmia de Ciències Veterinàries des del 2000, any en què també era membre de la Reial Acadèmia de Farmàcia de Catalunya. És autor de més de 200 articles de medicina legal i toxicologia, la majoria en anglès, uns altres 200 d'història, 90 monografies i textos de divulgació com les necrològiques a *La Vanguardia*, sobretot en l'etapa en què és president de l'Acadèmia. Ha estat director de 86 tesis doctorals i ha fet biografies dels que considera millors metges de medicina interna: Ciril Rozman i Pere Farreras Valentí. Va ser un dels 25 cofundadors de la Societat Catalana d'Història de la Medicina i organitzador de congressos. Ha publicat els llibres *Intoxicación au thallium*, amb A. Bertran i F. Hernández, *Diccionari biogràfic de metges catalans* (1981-1983), amb Josep M. Calbet Camarasa, *Bibliografia històrica de la sanitat catalana* (1991-2005), *Història de la Facultat de Medicina de Barcelona: 1843-1985*, publicat el 1996 i *Història de la Toxicologia* (1998). El més important és la *Història de la Medicina Catalana*, en dos volums (B. Dau, 2014 i 2016). El febrer del 2019 es va inaugurar la Sala Jacint Corbella i Corbella al CRAI Biblioteca del Campus Clínic, un espai polivalent, apte per al treball en grup.

La natura ens envaeix.
La seva senzillesa ens fa conscients de la seva grandesa.
Ceci Vila

Creadors en temps de pandèmia

De la mateixa manera que davant una adversitat no tothom reacciona igual, també enfront de la pandèmia els creadors han respost de formes diferents.

Jordi Estrada

Ni hi ha que, aclaparats i blocats per les circumstàncies, s'han vist incapaços de trobar la inspiració. En altres casos, tanmateix, sembla com si aquesta mateixa situació hagi activat la imaginació i la necessitat d'expressar artísticament què senten i què pensen, i de compartir-ho solidàriament a través de les xarxes. Allò que n'ha resultat ha estat un experiment artístic, derivat d'una experiència personal i col·lectiva, produït i reproduït dia a dia.

'Digues quan va ser la darrera vegada'

Així arrenca el primer dels 42 poemes escrits per Zulima Martínez, entre el 16 de març i el 16 de maig: «El punt de partida va ser l'angoixa davant el confinament obligat, total i absolut». Martínez reconeix haver trobat en la poesia una manera de canalitzar les emocions provocades per «la necessitat d'entendre què estava passant i alhora intentar posar ordre dins meu». Afirmar que «els poemes fluïen d'una manera gairebé espontània, al final del dia, sota el pes de la incertesa i la fatiga».

Els seus poemes, a més d'expressar fragilitats i inseguretats, sovint clamen contra les convencions, la injustícia i el conformisme, tot reivindicant la capacitat de revolta: «En els meus versos

no hi ha patiment –el patiment el vaig veure a casa de les famílies necessitades, on duia menjar– sinó denúncia. La gent ens queixem, però no fem res». I afegeix: «M'adono que vivim massa pendants del que passa a fora, mentre tenim l'interior per endreçar». Confessa que escrivia els poemes sense cap idea prèvia: «A l'hora d'asseure'm davant l'ordinador, tant podia parlar de l'enyorança que sentia per una conversa a la plaça com del bonisme de la nova versió de *Resistiré*». I conclou: «Necessitava buscar la part positiva de tot plegat, fer net, endreçar-ho tot».

'Venies pel camí de la incertesa'

Entre el 16 de març i el 5 de juny, l'escriptor i editor Jaume Huch va escriure seixanta poemes: «M'hi vaig posar l'endemà que fos declarat l'estat d'alarma i vaig escriure l'últim a les portes d'una Patum inexistent. El fet d'estar sol a casa, si més no durant els primers dies, em va predisposar a llegir, escoltar música i escriure versos». I destaca que «la poesia et permet dialogar amb tu mateix i amb el lector a través de les xarxes». Cada poema anava acompanyat d'una fotografia del mateix Huch: «De vegades la foto servia com a motiu d'inspiració, altres vegades text i imatge naixien simultàniament».

Els poemes escrits fins el primer de maig corresponen al període de confi-

nament. Són versos lliures que, a partir d'una visió molt personal del paisatge vist des de casa, traspuen sensacions i sentiments de melangia, incertesa i solitud. És a partir del primer dia de desconfinament que Huch comença a escriure sonets, un tipus de composició que «exigeix un treball de construcció més afinat, per tal com t'obliga a cenyir-te a unes normes mètriques i de rima més estrictes, evitant que la forma vagi en detriment del fons». Amb el desconfinament, el poeta i el fotògraf abandonen el finestral per sortir al carrer i fondre's amb la natura. D'aquí que la melangia obri pas a l'esperança i a la joia de viure, malgrat la perseverança de la incertesa. En conjunt, són poemes en què Huch manifesta els seus estats d'ànim a través dels elements de la natura. Convençut del valor terapèutic de la poesia, Huch aclareix que «sovint utilitzo el tu com a jo per distanciar-me de mi mateix i alhora acostar-me al lector».

'Mirant el futur'

Si bé la intenció primera del pianista i compositor David Martell era compondre una peça diària per a piano durant els dies de la Setmana Santa, la iniciativa va tenir continuïtat, amb intermitències, fins al 24 de maig, en què escriu una suite descriptiva de les quatre fases del confinament. En total, són setze peces on s'alternen estils i estats d'ànim di-

Marta Bitriu

versos, però hi predominen la serenor, l'esperança i l'optimisme. Al costat de temes de tall més clàssic, n'hi ha de més jazzístics, a més del funky, la bossanova, el swing, el ragtime, un tango... La majoria de composicions reflecteixen l'actitud vitalista i positiva de Martell, per a qui «compondre va servir per desconectar-me del confinament interior, ja que em permetia lliurar-me a la creació sense cap pressió exterior».

Explica que «feia temps que no escrivia per a mi, sense que es tractés de cap encàrrec, sense cap altra pretensió que

crear i compartir». I afegeix que «va ser un compromís i un repte, que m'exigia una mitjana de sis hores diàries de treball: el matí componia el tema, després l'enregistrava i al vespre el compartia a través del canal de YouTube».

Garrotada va, garrotada bé

Marta Bitriu és llicenciada en Història de l'art i treballa a l'Arxiu Interparroquial. Dibuixa des de petita, inspirada en les historietes de Zipi-Zape i Mortadelo. També es reconeix deutora dels dibuixos de Picanyol i Maria Pascual, així com de l'estil Manga: «Ho faig per afició, però d'una manera o altra el dibuix sempre ha estat present en la meua vida». Arran del confinament, Bitriu va posar-se a crear una vinyeta diària amb el personatge del coronavirus com a protagonista. Tots els dibuixos expressen el desig d'acabar amb aquest virus, que, convertit en personatge de còmic, apareix combatut i atonyinat per nens, infermeres, àvies, bastoners...

Des que el 22 de març va crear la primera vinyeta, cap dia no ha deixat d'enviar un nou dibuix a les xarxes. I des que als presos polítics els han retirat el tercer grau, Bitriu hi ha incorporat un llaç groc: «Tot sovint els escric i els envio dibuixos».

Diari (absurd) d'estar per casa

Durant 63 dies el creador i gestor cultural Pep Garcia va escriure minipostals amb què compartir reflexions, emocions i preguntes, «que em feia jo i tothom». Eren com fulls de dietari sense guió previ, «perquè allò no havia passat mai; de fet, tampoc no se sabia

què era allò». Garcia subratlla que es tracta «d'un diari emocional que, tot i estar escrit en primera persona, és més col·lectiu que individual».

«No pretenia resseguir l'actualitat, sinó transmetre com l'actualitat calava dins». Comenta que l'*absurd* del títol té a veure amb el fet que, inicialment, «no sabia si escriuria coses absurdes o que era absurd tot el que estava passant». L'últim lliurament, *Surto de casa*, es va produir quan es va decretar el desconfinament total: «El diari tenia sentit dins el parèntesi en què tothom es trobava tancat a casa».

L'efímer perdurable

De l'àmplia acceptació per part dels seguidors a les xarxes d'aquestes propostes, espontànies i efímeres, n'ha sorgit la idea de materialitzar-les en un llibre, un concert o un espectacle. Aquest serà el cas del Diari de Pep Garcia, convertit en el muntatge *Re-trobament* que, amb l'acompanyament de temes recuperats de Manel Camp durant el confinament, s'estrenarà a Sallent el dia 5 de setembre.

Zulima Martínez està treballant en l'edició del poemari, il·lustrat per Lluís Puiggròs. David Martell ha aplegat una hora de concert a *Dedicatòries* – que es podrà escoltar a la plaça Vella d'Artés, el 3 de setembre –, Jaume Huch publicarà els poemes i les fotografies que van inspirar-los i Marta Bitriu, que a dia d'avui continua dibuixant una vinyeta cada dia, quan tot això s'acabi –i n'hi ha per dies– rumiarà la possibilitat d'aplegar tots els dibuixos en l'àlbum de la maleïda covid.

LLIBRERIA – PAPERERIA
RUBIRALTA 100 anys

Born, 24
08241 Manresa

Tel. 938724130
rubiralta24@hotmail.com

EDICIONS SELECTES
LLIBRES PARCIR

▪ Àngel Guimerà, 74
▪ 08241 Manresa

▪ Tel. 93 873 38 82
▪ www.parcir.com
▪ parcir@parcir.com

Inscripció als cursos de català per a adults 2020 – 2021

Des del Consorci per a la Normalització Lingüística, per continuar donant un servei de qualitat, hem implantat mesures de seguretat i de prevenció, hem diversificat l'oferta de cursos i hem reduït la ràtio per aula. Aquesta és la primera de les novetats amb què comencem el curs 2020-2021, però n'hi haurà més.

Caldrà estar atents al web <https://www.cpnl.cat/xarxa/cnlmontserrat/cursos-de-catala/> i a les xarxes socials, on anirem posant totes les noves informacions, ja que el Consorci està treballant per poder organitzar l'oferta i la inscripció dels cursos de català del mes de setembre d'acord amb les precaucions per evitar el contagi per covid-19.

Soferiran tots els nivells en línia, cursos presencials de nivell inicial i bàsic, i altres modalitats combinades. El sistema de matriculació canviarà, per la qual cosa us demanem, que consulteu el nostre web per saber com us podreu matricular.

Els cursos presencials del CPNL compliran totes les mesures corresponents (neteja d'espais, gel hidroalcohòlic, mascaretes, distància de seguretat, ventilació, etc.) per assegurar la seguretat tant dels alumnes com dels professors.

L'atenció al públic es fa preferentment per via telemàtica. Si, amb tot, opteu per venir presencialment, cal que demaneu cita prèvia. Per sol·licitar la cita prèvia cal que truqueu al telèfon 93 872 17 07 o escriviu a l'adreça electrònica manresa@cpnl.cat.

Del 7 al 10 de setembre es farà la matrícula preferent (per als exalumnes) i del 14 al 25 es farà la matrícula general.

porquetprat
RÈTOLS

• PANCARTES PUBLICITÀRIES • VINILS ADHESIUS • IMPRESSIÓ GRAN FORMAT • RETOLACIÓ VEHICLES

Jorbetes 40-42 · 08241 Manresa · T 93 876 84 58 · retols@porquetprat.cat

vins
urpina
&
formatges
muntanyola

Els trobaràs als punts de venda habituals
i a la botiga online www.botigaampans.cat

AMPANS

Pavimentació del carrer Barcelona (1974)

J. S. Foto: Manolo Sánchez. ACBG

La fotografia és del 15 de maig de 1974, a punt de començar la pavimentació del carrer Barcelona, on es poden observar alguns treballadors i la màquina formigonera, a punt de començar l'asfaltatge. Més avall es veu la barraca dels treballadors, a més d'una caseta d'obres, troncs, amb dos bidons i arbres de fulla caduca. També, cablejats de tub i alguns taulons de fusta. A la dreta del final del carrer Barcelona podem veure dues naus paral·leles que corresponen a dos magatzems pràcticament iguals, separats per una imponent reixa exterior i un gran pati central. Existents des del començament de la Dictadura franquista, es tracta, segons confirma Francesc Comas, president del Centre d'Estudis del Bages, de dos corralers dels Valentí, tractants de bestiar. Per això, al costat hi ha el passatge Valentí, on n'hi ha més reconvertis en pàrquings. Una Valentí es va casar amb el pagès Alabern del carrer Creu Guixera, cantonada amb Llibertat, i del matrimoni en va sortir Josep Alabern Valentí, actual president de la Fundació Aigües de Manresa, que certifica que efectivament eren les porqueres del seu oncle Eduard, que van existir fins que va arribar la pesta del porc. Els Valentí eren uns potents propietaris en el seu ram i estaven relacionats comercialment amb diversos comerciants i tractants de l'estat espanyol. Un altre dels Valentí es va casar amb la filla de l'ex-alcalde franquista de Manresa, Josep Moll. Del matrimoni amb la Montserrat en va sorgir Anjo Valentí Moll, president del Club Tennis Manresa des del novembre del 2014. Uns anys després, com encara confirma un rètol a la paret, part del solar va ser ocupat per la botiga comercial de motos, de Toni Marsinyach, nascut a la Colònia Jorba de Calders. Actualment, la major part del terreny forma part de la plaça Bages, remodelada dues vegades en pocs anys. A l'altra banda del carrer Barcelona, ara hi ha diversos edificis nous, a més de comerços i restaurants. A l'actual plaça Bages, encara es pot veure la casa que hauria d'haver estat ensorrada per resolució judicial. Es tracta d'un edifici conflictiu des del 1999, en època del Tripartit, que tapa la imponent casa modernista del darrere, obra de l'arquitecte manresà Ignasi Oms. El Tri-

bunal Superior de Justícia de Catalunya va dictar sentència definitiva el 2013 en què va ratificar l'ordre del gener de 2007, quan va anul·lar la llicència de construcció de l'immoble i va ordenar l'enderroc de l'edifici situat al número 1 de la plaça. El seu responsable era l'immobiliari Jordi Cañas, dirigent de Ciudadanos. Malgrat la resolució judicial, finalment es va arribar a un acord i l'edifici continua dempeus.

Pel que fa al fons de la fotografia, s'observa bona part de l'Escorxador municipal. Edifici modernista d'Ignasi Oms i Ponsa, que es va començar a construir el 1906, i es va inaugurar el 21 d'octubre de 1908. Envoltat de diversos pavellons de tres naus, el 1992 es va començar a rehabilitar la central, que el 22 d'abril de 2005 es va inaugurar com a Biblioteca del Campus Universitari. Al costat dels dos magatzems de porqueres, l'edifici amb una sanefa decorativa al capdamunt encara existeix. Darrere i al fons, podem observar la construcció del Centre Hospitalari, encara en obres. Edifici on, com va explicar la historiadora Mireia Vila, en aquesta mateixa secció, «les obres, iniciades el 1968, van avançar amb dificultat a causa d'alguns contratemps financers i de les característiques adverses del terreny». El 20 d'abril de 1971 van funcionar les tres primeres plantes, dedicades a l'atenció d'accidentats de feina o trànsit. Comptava amb 50 llits, 3 sales d'operacions, radiologia, laboratori i capella. El 1972 es va obrir el quart pis i a aquella àrea es van sumar les de rehabilitació, cirurgia general i medicina interna. El 1975 funcionaven les 5 plantes amb 350 llits.

www.guiamanresa.com

GUIA CULTURAL, SOCIAL I COMERCIAL DE MANRESA I LA CATALUNYA CENTRAL

Agenda, festes, anuncis, comerços, pobles, música, imatges, webs...

propostes

MÚSICA. Marc Vilanova

Una programació que no rebrota

Per aquest mes de setembre us destaquem tres propostes del teatre Kursaal. En primer lloc dues de bagenques que de ben segur seran d'interès del públic de la capital. En primer lloc el trio DDM capitanejat pel sallentí Roger Jiménez, presentant el seu segon disc, *Arachnology*, un treball amb composicions pròpies, adreçades cap a la versió més creativa i sense complexos del jazz modern i actual (dijous, 24 de setembre, 20 h). En segon lloc i dins del cicle El Club de la Cançó, l'incombustible santjoanenc Antonio El Remendao, acompanyat pel baixista Jordi Blanes i Las primas del sur, oferirà un repertori amb una selecció de les cançons més íntimes de la seva carrera, en un ambient recollit i proper (dijous, 17 de setembre, 20 h). I per acabar, la gran proposta per aquest mes de setembre ple d'incerteses, és la nova visita que els Amic de les Arts faran a la capital de Bages. En un format acústic i de proximitat, oferiran un espectacle únic, que ens recordarà els inicis de la banda i on es revisitaran les seves cançons més estimades (divendres, 25 de setembre, 20:30 h).

CINEMA. Jordi Casas

La nova normalitat a Cineclub

Cineclub Manresa torna a obrir portes aquest setembre recuperant alguns títols programats la temporada anterior, sessions que es van cancel·lar a causa del confinament. Aquesta nova temporada començarà amb *Ventajas de viajar en tren*, en què el cineasta basc Aritz Moreno realitza un dels debuts més estimulants del cinema estatal recent. El film destil·la una imaginació i un humor surrealista que recorda l'estil de la manresana *7 raons per fugir*. Però en aquesta ocasió les diferents històries s'encaixen una dins l'altra en una trama rodona. La pel·lícula va obtenir 4 nominacions als Goya, incloent-hi millor direcció novella i guió adaptat, i es va endur els premis Feroz a la millor comèdia i el Sant Jordi a millor òpera prima. El seu repartiment compta amb noms destacats com Luis Tosar, Pilar Castro, Ernesto Alterio, Quim Gutiérrez, Belén Cuesta, Javier Botet i Macarena García. La sessió tindrà lloc a l'auditori de la Plana de l'Om, el diumenge 13 de setembre, a les 18:30 h. Les entrades seran numerades respectant les distàncies de seguretat i es podran comprar a la sala o anticipadament a les taquilles i web del Kursaal.

TEATRE. Joan Morros

Un dia qualsevol

El teatre Kursaal reprèn la programació teatral de tardor amb l'obra *Un dia qualsevol*, que estava programada per al mes de març i que com molts altres espectacles es va haver de suspendre per la pandèmia. Es tracta d'una divertida comèdia escrita i dirigida per Oriol Tarrasón que transcorre al Bon Repòs, una residència per a la gent gran, que té com a protagonistes la Solange (Imma Colomer), el Mateu (Pep Ferrer) i l'Ernest (Quimet Pla), tres personatges que s'hi han refugiat o els hi han aparcat i que viuen sota la supervisió de la Rosa, la directora del centre, interpretada per Annabel Castan. L'obra de Tarrasón és un crit de llibertat, un al·legat contra la fatalitat de fer-se vell en aquests temps tan estranys que estem vivint.

VINS. Pilar García, sommelier del restaurant Las Vegas

Abadal Matís 2017

Vi nou de la família Roqueta, que, amb la seva vocació per expressar en els vins el seu paisatge, ha reconduït l'antiga criança i l'ha modernitzada amb la varietat autòctona comarcal Mandó, en aquest cupatge acompanyada per la Cabernet Sauvignon i la Merlot, varietats ben arrelades al Bages. La Mandó és una varietat documentada des del 1901 a la comarca. Cep de raïms grossos i de gra negre i arrodonit, ens presenta vins amb poca capa de color, però amb un bon ventall d'aromes especiat i florals. La diversitat de les vinyes i el seu entorn boscós omplen aquest vi de matisos aromàtics balsàmics i de sotabosc. És un vi complex i elegant, que s'ha criat en botes de roure de gra fi durant deu mesos. De color robí i molt expressiu aromàticament, en destaquen els vegetals, la garrofa, tan característica del Mandó, combinat amb la fruita vermella madura: pruna, gerds amb tocs especiat de pebre i violeta; notes de criança, cafè, xocolata. Ideal per acompanyar plats de carn a la brasa, carpaccio de vedella, suquet de rap i tonyina vermella.

Preu de venda: 10 euros

Casa Torrens (La Buresa)

Lluís Virós. Foto: Francesc Rubí

PER SABER-NE MÉS:

- BARAUT, Anton; BOVER, Imma, «El Modernisme al Bages», a *Do-vella*, núm. 3, Manresa, desembre de 1981.
- LACUESTA, Raquel, *Ignasi Oms i Ponsa, arquitecte. La consolidació del modernisme terra endins*, Delegació del Col·legi Oficial d'Arquitectes de Catalunya a Manresa i Angle Editorial, Manresa, 2009.

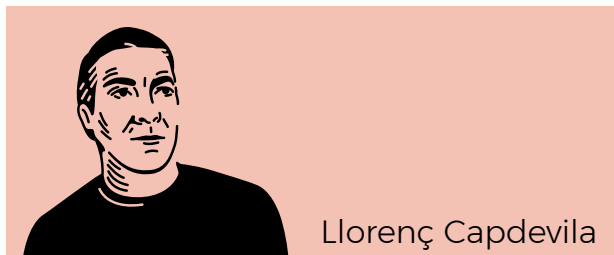
Sens dubte, és una de les cases més emblemàtiques de la ciutat. Construïda entre 1906 i 1908 a la plaça de Fius i Palà, just davant de la desapareguda església de Sant Domènec, és un gran habitatge burgès amb botigues a la planta baixa i una de les millors obres d'Ignasi Oms i Ponsa en estil historicista.

El propietari va adquirir tres finques i les va unificar per poder fer aquest gran casal amb planta en forma d'U i façanes a la plaça i als carrers del Born i de Sant Tomàs. Està dissenyat com un palau de planta baixa, quatre plantes i golfes i, a causa del desnivell del terreny, la part de ponent i del carrer de Sant Tomàs també té un entresol. Les façanes són de composició regular i simètrica, amb les obertures ordenades alternant balcons i finestres. La façana principal és simètrica respecte d'un eix central marcat pel portal d'accés, que té un vestíbul que penetra a l'interior com un carrer amb voreres i que es desdobra en dues escales. Oms va resoldre les cantonades amb torres circulars coronades amb coberta cònica d'escates ceràmiques negres, però només es va acabar la del carrer del Born perquè l'altra pràcticament no es veia a causa de l'edifici, ara enderrocat, que hi havia a ponent de la plaça. A l'alçada del primer pis, la torre del Born i el cos d'entrada

presenten tribunes i a la resta de l'edifici hi ha balcons corre-guts. El parament de la planta baixa és de pedra i la resta de la façana està estucada imitant carreus encoixinats. D'entre els elements decoratius cal remarcar els detalls de pedra esculpits –arcs multiformes, trencaaigües, columnes, pinacles centrals o baranes–, els esgrafiats del quart pis i la gran cornisa de permòdols i rajola que unifica l'edifici. L'interior té una rica decoració modernista amb motius florals.

El catàleg de Manresa protegeix l'edifici de manera integral, tant la volumetria i l'aspecte exterior com la decoració interior, per la importància històrica i artística, amb l'ús d'elements decoratius entre el Neogòtic i el Modernisme típic de l'arquitectura d'Ignasi Oms. També és una referència urbanística perquè articula la trama del nucli antic amb l'exemple modern de la ciutat.

Els propietaris, el matrimoni format per Llogari Torrens i Serra i Antònia Burés i Borràs –d'ella ve el sobrenom de la Buresa– eren hereus de grans fortunes relacionades amb el tèxtil, ell com a hereu de dos dels socis de Pau Miralda i Companyia, propietària de la fàbrica dels Panyos, i ella com a filla de dues famílies de fabricants cotoners amb fàbriques a Sant Joan de Vilatorrada i Castellbell i el Vilar.

Llorenç Capdevila

Lluís Calderer

Ho faré igualment

El manresà Jeroni Muñoz s'acaba d'apuntar, amb èxit, al gènere criminal. *Ho faré igualment* (Vincle, 2020) va guanyar la primavera passada el Premi Teodor Llorente en la categoria de novel·la negra.

Després d'una novel·la social i romàntica (*Un vestit curt, del color de la sorra d'una platja vorejada de pins*, 2016) i d'un colpidor relat introspectiu sobre la mort (*El torb sobre el mar*, 2017), Muñoz ofereix una història que, amb banda sonora de Nick Cave inclosa i l'ambientació en una ciutat mitjana innominada que ben bé podria ser Manresa, conté els ingredients clàssics de la narrativa policíaca: assassinats, corrupció política, prostitució, abús de poder, marginació, investigació periodística, procediments policials, depravació moral, interrogatoris, manipulació... i convida a la reflexió sobre diversos aspectes del món en què vivim, com ara la impunitat dels poderosos –instal·lats en una torre d'ivori que els fa creure impunes i on és molt fàcil corrompre's– o la forma indigna d'esclavitud que representa la prostitució («fer de puta no és un exercici. Jo no vull ser puta, d'acord?», diu la Kája, un dels personatges més interessants de la novel·la).

La parella de policies protagonistes –la Sia i el Leo– té recorregut i el relat manté un bon pols narratiu, que atrau l'atenció del lector. A més, Muñoz, que és advocat de formació i ofici, es mou com peix a l'aigua en l'explicació dels procediments jurídics vinculats a causes criminals. Llàstima que –sigui per les presses a publicar, per deixadesa editorial o per no veure la necessitat que cal invertir en la correcció professional dels textos que es publiquen– la novel·la tingui força errors de llengua, sobretot de lèxic i morfosintaxi, però també ortogràfics, que no poden atribuir-se a una simple badada del corrector, perquè n'hi ha que es repeteixen un cop i un altre, com per exemple l'ús del nexa «doncs» amb valor causal, que apareix, com a mínim, catorze vegades. Res, però, que no es pugui rectificar en posteriors edicions.

Erques Torres

Acostar-se a la veritat

Una de les figures més rellevants del segle XX, Simone Weil, activista, escriptora, analista política de primer ordre, sempre compromesa en la difícil recerca de la veritat, quan va tenir ben clares les seves idees sobre el fenomen que capgirava Europa i de retop el món va posar-les per escrit. El resultat, l'assaig *Algunes reflexions sobre l'origen del hitlerisme*, es publicà el 1939 i generà molta polèmica, tot i haver-ne estat censurada una part.

És de suposar que el malestar provenia del fet que S. Weil posés el dit al nucli de la plaga. Ella parteix d'una realitat específica i incontestable: «Es diu que Alemanya s'ha tornat conqueridora des del moment en què va esdevenir una nació única i centralitzada», però resulta que això té un abast i una extensió que pocs estaven disposats a reconèixer: «El mateix va passar exactament amb França: la unitat francesa només és dos segles anterior a l'alemanya».

Aleshores, S. Weil formula la seva conclusió clara i contundent: «Tot poble que esdevé nació sotmetent-se a un Estat centralitzat, burocràtic i militar es torna tot seguit, i continua essent-ho per molt de temps, un flagell per els veïns i per al món». I conclou: «Hi ha, aquí, un fenomen inherent no pas a la sang germànica, sinó a l'estructura de l'Estat modern».

La lectura aquest estiu d'aquest text, posa en evidència una vegada més la dificultat i els obstacles amb què topa la constatació de la naturalesa de les coses quan aquesta s'oposa als interessos infames dels aprofitats i als deliris imaginatius dels incauts i inconscients. Però sobretot una mirada a l'Europa dels darrers anys ens mena a donar la raó a S. Weil: això que molts en diuen astorats la resurrecció o ressorgiment del nazisme és fals, perquè tot i les tapadores de conveniència no s'havia mogut de lloc gràcies a la pervivència d'allò que li dona vida i el sosté.

EL CUL DEL POU

NÚM. 273

GANES DE FESTA MAJOR?

Il·lustració: Maria Picassó

Setmanes d'estira-i-arronsa per bastir una actes festius i factibles a l'alçada d'una ciutat com Manresa, respectant tant com es pogués les normatives sanitàries. Ciutadans disgustats per massa actes i, a l'inrevés, altres que voldrien una festa major amb tots els ets i uts defensant una postura més negacionista de la pandèmia que la que exhibeix Donald Trump. Al final, concentració del programa en cinc dies i desplegament de totes les precaucions possibles.

L'alcalde debutant, Marc Aloy, nerviós perquè tot discorregués amb precisió quirúrgica i no haver de lamentar qual-sevol fatalitat. El fantasma de la mascareta, la cigarreta furtiva, el PCR, l'escovilló al forat del nas, i, sobretot, la multa planant damunt dels manresans i manresanes continguts per una celebració amb poca pólvora i massa virus. I, al final, un clàssic de finals d'agost. El cap de setmana, aiguats com llàgrimes de santa Agnès, sant *Frictós* i sant Maurici gloriós.

A la vora del Calders,
relaxat dins la cabana,
veig que acaba la setmana
i com que arriba un mes més,
amb la gaita, un servidor
engipono quatre versos
sobre temes ben diversos
que distreguin el lector.
I em pregunto a mi mateix
Què diré a la clientela?
Que el coronavid té tela
i persisteix tanmateix.
Més que mai el morrió
aquest any ens farà falta
si volem deixar ben alta
la nostra Festa Major.
Siguem molts o siguem pocs,
es tracta de no fer l'ase
i, si es pot, quedar-se a casa
per veure el castell de focs.
I qui vulgui més sarau.
que es posi a fer l'animal,
de manera virtual.
Tinguem doncs la festa amb pau.

Com ens hem de veure, ai las!
El Barça com mai fa figa;
ni la Champions ni la Lliga
no hem pogut ficar al cabàs.
Ai renoi! En Bartomeu
i en Messi ja no s'avenen
i si parlant no s'entenen,
això no ho para ni Déu.
¿Que pot costar massa car
i el preu d'en Messi els espanta?
Si pagant sant Pere canta,
més canten els Emirats
amb petrodòlars comptats,
tant o més que els de Qatar.

Mentrestant, a Lledoners,
víctimes de la mentida
i la venjança podrida,
hi tenim uns presoners.
Homes plens de dignitat
que amb una actitud ben noble
van donar la veu al poble
i massa car ho han pagat.
Ja n'hi ha prou de repressió
de l'Espanya castellana
i d'un rei tan tarambana
com Felip VI, el Borbó!
Per això recordo, aquí,
els nostres presos polítics.
Per més que estiguem de festa
i ens amenaci la pesta
siguem honestos i crítics,
Algú ho havia de dir!

LA VERITABLE MANRESA DESCONEGUDA

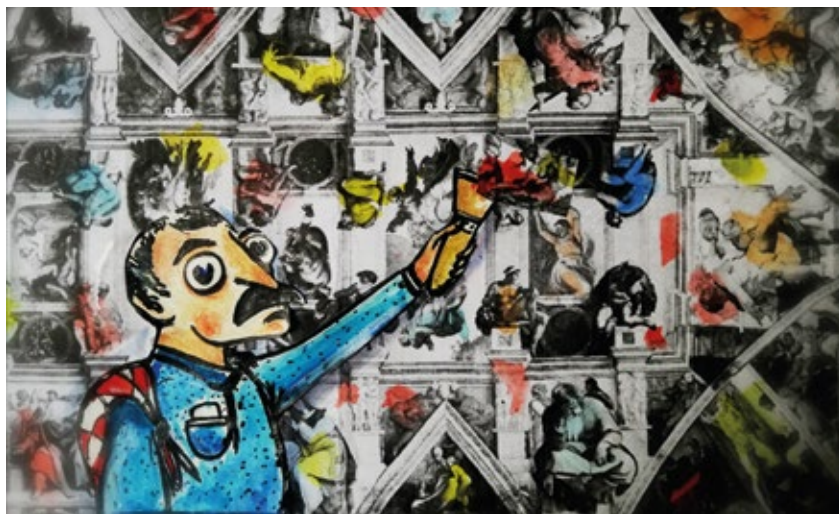
Els milers de pisos buits que hi ha a la ciutat són l'origen de moltes problemàtiques que el consistori té dificultats per solucionar. La Manresa desconeguda dels amagatalls, dels enclavaments sense llei, de les *manades*, dels narcopisos, dels pisos ocupats per autèntics Robin Hoods que lloguen els habitatges a persones necessitades... són un caldo de cultiu que permet a la ciutat atreure un tipus concret de residents. Durant l'any 2022, l'Ajuntament va dur a terme diverses accions per reduir el percentatge de pisos buits. La primera va ser les ja comentades 12 demolicions del Cap d'Any que donaven la benvinguda a l'any 2022.

Aquest mes, com que acabeu de viure la Festa Major de les mascaretes i els concerts amb el joc de les cadires, us faré un espòiler sobre les visites de la Manresa Desconeguda del 2022, una de les activitats més venerades pels manresans de pro. Aquell any, la Manresa tapiada va ser la protagonista. Com sempre, les visites eren gratuïtes, però limitades. Hi van haver hòsties per

aconseguir entrades, però encara més per sortir dels indrets que es visitaven. Només es feia una visita a cada pis o edifici buit, i els guies explicaven la lamentable història de l'habitatge mentre sonava de fons *Qualsevol nit pot sortir el sol*. En alguns casos s'acompanyava la visita amb el consum de substàncies vetades per les autoritats sanitàries, però que van tenir un paper destacat entre aquelles quatre parets i, van ser, són i sempre seran bones companyes de pis. Quan s'aturava la música, el guies sortien per cames i els visitants es miraven confosos: els que tenien l'instint de supervivència més desenvolupat, els seguien; els altres... A l'exterior, dos operaris de la brigada municipal esperaven el senyal del guia per tapiar l'entrada amb una velocitat per res comparable a l'extenuant parsimònia dels tapiadors de nínxols. Un posava les totxanes mentre l'altre les untava amb ciment. Els visitants que aconseguien sortir a temps de l'habitatge havien de firmar un document de confidencialitat segons el qual no podien revelar l'interès ocult de les visites per part de l'Ajuntament.

LES CARES DEL JORSUS

Us imagineu uns inspectors de Sanitat obligant el Vaticà a retirar els murals de Miquel Àngel de la Capella Sixtina per una qüestió d'higiene? Si fa no fa el mateix ha passat amb el bar Jorsus, on Sanitat ha obligat el propietari a arrencar els centenars de fotografies que omplien les parets i el sostre. Per qui no hi hagi estat mai, us diré que en aquest bar entranyable de tapes –on es barregen clients de tota condició, cultura i pensament– l'Antonio, l'antic bodeguer de la Bodega Andalus, amb els anys ha anat col·leccionant fotografies dels visitants, realitzades per ell mateix, impreses en paper i encolades a la paret, igual que si fos un àlbum familiar. Aquí, el valor no era artístic, sinó humà i de crònica social. Tots aquells ulls que, en un moment de la seva existència miraven a càmera, ara t'observaven des

de la distància del temps i de l'absència. Perquè, entre les cares vermelles i somrients, alçant la copa i oferint un brindis, algunes ja no hi són o són lluny. Hauria estat bé de poder escriure la història de

cada una d'aquelles fotos i, si no de totes, almenys d'aquelles que, com la del noi que va fer-hi l'últim sopar, per Cap d'Any, abans de suïcidar-se, continuen brillant com estels apagats des de fa anys.

TANTA ROBA I TAN POC SABÓ

JAUME GUBIANAS

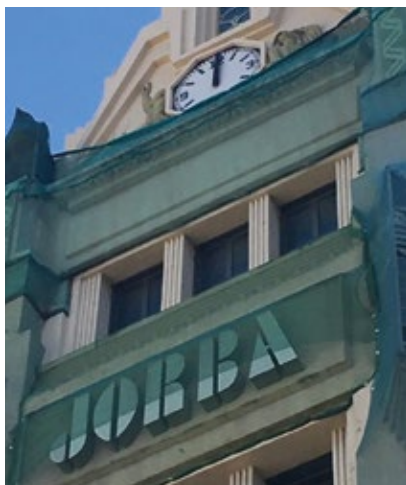
LES TASSES DEL POU

Em plau començar l'esbandida mensual amb una imatge de l'amic Jaume Quintana, que actualment viu a la localitat asturiana de Llanes. Allà hi va rebre les tasses de recompensa pel micromecenatge per a la renovació del nostre web, **elpou.cat**. Com que és un home amb molta activitat a les xarxes, de seguida va fer-ne una foto i la va penjar a Instagram. Oi que fan goig?

MASSA RELLOTGES PARATS

Ja m'agradaria que tothom fos tan complidor i puntual com el Quintana. El rellotge de cal Jorba ja fa temps que no funciona. Però tampoc no gira rodó el rellotge de la cantonada que hi ha a la façana de l'edifici de Sant Domènec on hi havia el Jorba fundacional i que ara acull, entre altres, Ràdio Manresa. Sospito, com em fa veure el lector que me n'informa, que ha estat víctima d'una inacció prolongada provocada pel confinament.

TERRASSES ARREU

De negoci se'n fa poc. De fet, la crisi sanitària ha fet abaixar persianes a tort i a dret. El petit comerç i la restauració són els més damnificats. A Manresa, amb la reobertura de bars i restaurants i la necessitat de mantenir la distància entre les taules, l'Ajuntament ha estat *generós* i ha autoritzat, d'una banda, abastar, quan és possible, més vorera i col·locar taules i cadires en indrets invertebrats o que, almenys a la nostra ciutat, anteriorment no s'autoritzaven, com la calçada dels vials. Al centre hi ha un clar exemple al carrer d'Àngel Guimerà i el més *perillós*, especialment per la manera amb què es delimita el perímetre

(amb travesses de tren i alguna torreta) és el d'aquesta cafeteria del carrer de la Caritat que m'envia un col·laborador de la revista. La terrassa, a més, queda ubicada a mig revolt. Jo, com a mínim, no m'hi asseuria gaire tranquil.

VETES DE MERCAT

Les crisis generen oportunitats, diuen els experts. Al bar Plaça, ubicat al bell mig de la plaça d'Espanya -de la Independència, de l'U d'octubre o de l'institut, com us vingui més de gust- ho tenen clar. Una lectora hi va retratar una màquina de *vending* que dispensa mascaretes i pots petits de gel hidro-

alcohòlic, signes dels temps. Amb la fotografia d'una noia amb els cabells blaus de reclam hi podeu comprar una mascareta de tipus quirúrgic per quatre euros, una de les homologades d'altra protecció per vint i, a sota de tot, un potet del gel per quatre euros. Barats no n'és gaire, però potser a algú el salva d'una emergència.

PREQUÈLA DELS TOUS

Ara que l'Ajuntament ha impulsat una excavació arqueològica per aprofundir en els vestigis del terme a la torre de Santa Caterina, potser també és un bon moment per reconèixer la tasca d'alguns *arqueòlegs urbans* que, passejant per netejar els pulmons del possible virus de la covid-19 fan troballes excepcionals. Com la d'un lector-caminaire que a l'escultura de la Creu de Beuys (situada als peus del pont Vell,) titulada *Manresa Hauptbahnhof* (Manresa estació central) i obra del danès Björn Norgaard, hi ha captat la imatge d'un plantígrad que podria molt ben ser la inspiració de l'osset dels Tous que va catapultar internacionalment la firma.

BINACET

Precisament en una estació, no central sinó la del nord –la de Renfe al balcó del Cardener, vaja– és la que va servir d'escenari per a la portada del número del **Pou** d'aquest mes. El fotògraf de la revista Francesc Rubí va immortalitzar els descendents de les minyones de Binacet damunt mateix de la via. Comptava amb permís legal i tot! Em consta que hi ha haver bona predisposició i la connexió històrica ferroviària destil·la un aire ben poètic, alhora que fa lluir l'estació manresana, una de les més antigues de la xarxa estatal i reformada no fa pas gaire.

TOMÀS CABOT EN FA 90

L'escriptor Josep Tomàs Cabot fa fer 90 anys el 27 d'agost i els amics escriptors i editors el van homenatjar en un acte senzill, en espera del que es prepara per a més endavant, segons em diuen. Pastís i auca del nostre amic Joan Vilamala, amb dibuixos de Jaume Gubianas, un altre col·laborador de luxe de la revista, per a l'ocasió: *Auca de Josep Tomàs Cabot, que desgrana els seus afany amb motiu dels noranta anys.*

LA COMÈDIA I LA REALITAT

Dimecres, 26 d'agost. A la Plaça Major fan el pregó de la Festa Major davant d'unes 150 persones en cada una de les dues tandes. Els assistents, tots amb mascareta, ocupen la plaça asseguts a tanta distància que si un estossega el seu veí no sent ni el soroll. Prèviament els han pres la temperatura abans d'accedir al seient reservat. A menys de dos-cents metres, al final del carrer del Rec, a la placeta del Planter, just a la terrassa de la Vermuteria, s'hi podia veure aquesta imatge: gent absolutament despreocupada, joves i no tan joves drets i asseguts a terra sense respectar cap distància i sense cap mascareta. Segur que ni cap autoritat ni la policia local no n'era conscient, perquè si ho haguessin sigut haurien pres les mesures oportunes, però estaven tots tan distrets amb el pregó que ningú se'n va adonar...

MONTSERRAT MESTRES, L'ÈTICA DE LA RESPONSABILITAT

D'entre les manresanes conegudes hi ha, sens dubte, Montserrat Mestres i Angla. I això perquè ha abocat a l'Ajuntament de la ciutat més de quaranta anys. Hi ha fet de tot des que hi començà com a càrrec de confiança, una joveníssima secretària de l'alcalde Cornet, aleshores que el país recuperava la democràcia municipal. Després ha exercit el gruix del temps com a tècnica de serveis socials, però tots recordem també el seu pas com a regidora, en el tercer govern tripartit de Jordi Valls. El cas és que entre una cosa i l'altra, a finals d'aquest mes de setembre la dona es jubila com a cap de servei d'Acció i Cohesió Social —que vol dir responsable de Serveis socials, Sanitat i Habitatge, i també Barris, i els programes transversals de Gent Gran, Joventut, Dona, LGTBI+, Cooperació i Nova Ciutadania. Poca broma! Tot plegat, una trajectòria fecunda que comença l'any 1956, d'ençà que va néixer i créixer en un pis del carrer del Born. Filla del pintor Manel Mestres i de Mercè Angla —una activista vocacional compromesa amb el seu entorn de parròquia, barri o ciutat—, la Montse afegirà a l'exemple dels pares el dels quatre germans, acumulant un compendi d'ètica i fins d'estètica entre el Quico i el Lluís —més grans— i el Jordi i el Jaume. Els aprenentatges més formals vingueren de les Dominiques, amb un darrer envernissat acadèmic al Peguera. Amb tot aquest bagatge, ella es plantejava ser —i ho hagués fet bé!— dissenyadora d'interiors, però a darrera hora va triar estudiar Treball Social, a l'escola

Torras i Bages. I és que la Montse, que havia deixat el cau dels escoltes, encarrilada per l'assistenta de Càritas Teresa Codinach va començar a acollir directament canalla d'algunes famílies poc *afavorides*, que aleshores se'n deia. Un repte entomat amb Dolors Terra i la seva cosina, Rosa Pintó. Allò de l'ètica de la responsabilitat: sempre provar de canviar les coses, per poc que es pugui i tan enllà com sigui possible. Cal dir que aquest ha estat el seu programa polític? Treballant pel bé comú, i sempre des del servei públic: combinant assistència i gestió. Trinxera i despatx. Defensant la condició de dona. I assumint críticament totes les contradiccions que en el camí apareixen, és clar. Perquè la seva vida ha estat un riu amb molt diversos meandres —la militància política en el socialisme, aquell brevíssim primer matrimoni, la maternitat amb Francesc Padullés i fins en el paper d'àvia...— i de cada episodi n'ha fet descoberta i aprenentatge, rere aquests ulls grossos amb què qüestiona la realitat però que, també, la celebra. I és que, lleial i pencaire, amb la seva tossuderia ara fa vint anys obtenia la llicenciatura en Antropologia o, tot seguit, s'enfrontava a un càncer i en sortia airosa. «Tot això és aigua passada», mormola discreta, mentre encara dubta de l'oportunitat d'aparèixer en aquesta secció. I és aleshores que us parla del futur, somiant en tot allò que voldria fer, bo i jubilada. Una llista de coses tan llarga que és clar que no se l'acabarà... potser perquè no té altre objectiu que el de continuar activa, com sempre, i fins allà on pugui.

T'estimes?

REDUIR LA QUANTITAT DE RESIDUS QUE GENEREM ÉS EL MILLOR QUE PODEM FER A FAVOR DEL MEDI AMBIENT, DEL FUTUR, DE NOSALTRES I DE LA NOSTRA BUTXACA

CONSORCI DEL BAGES
PER A LA GESTIÓ DE RESIDUS

ecovidrio
ENTIDAD SIN ÁNIMO DE LUCRO

ecoembes

COMPREU LA VOSTRA ENTRADA:

Visiten en família el Carrer del Balç!

**VISITES AL CENTRE D'INTERPRETACIÓ
DEL CARRER DEL BALÇ**

Dilluns, diumenges i festius de 10h a 14h

De dimarts a divendres de 10h a 14h i de 17h a 19h

Dissabtes de 10h a 14h i de 17h a 20h

www.manresaturisme.cat